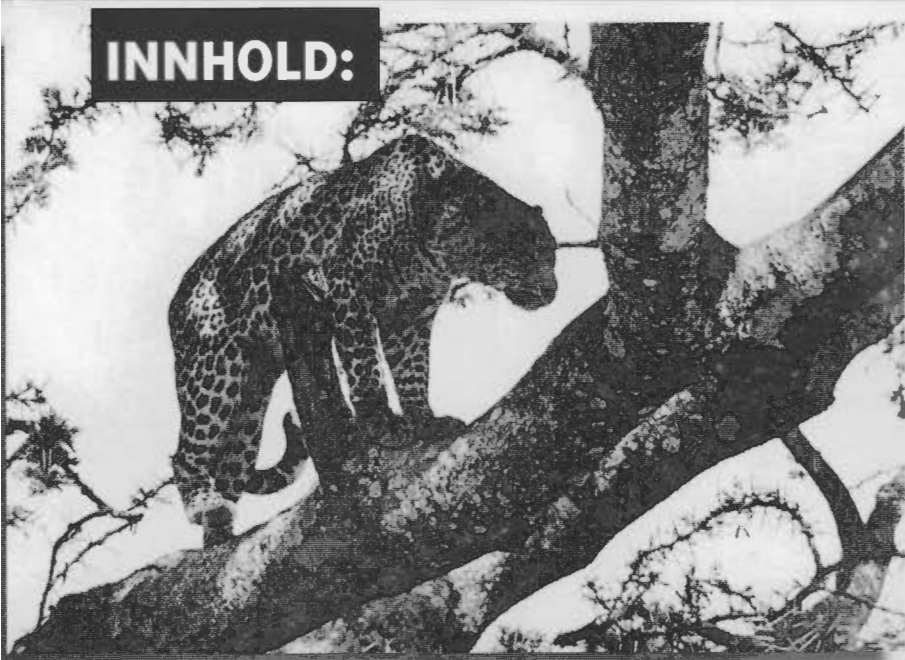

VÅRE ROVDYR

NR 3/2000

ÅRGANG 14

Leopard i Kenya. Se intervju med Paul Granberg side 22.
(Foto: Paul Granberg)

Leder	side 3
DN vil avlive 18-19 ulver	4
FVR foreslår utvidet "ulvesone" i Hedmark ..	6
Mulighet for intakt økosystem i Hedmark ...	8
Yngves fantastiske verden	10
Rovvilt og dyrevern	15
Sterke naturopplevelser blir dramatiske bilder	16
Hjelper ikke å frede en dyreart om leveområdene blir ødelagt	18
Kongeørn og reintap på Finnmarksvidda	20
"Rovdyrbestanden i Finnmark må ned"	21
Pioneren Paul Granberg	22
Skal frykt styre viltforvaltningen?	27
Regjeringen ønsker ikke ny prinsippdiskusjon om rovdyr	28
Jevn tilgang av nye medlemmer	29
Send stoff til tidsskriftet	29
Abonner på tidsskriftet	29
Gi tidsskriftet i julepresang	29
Artikkelen om "Rapport 30"-skandalen også på nettet	30
Foreningen Våre Rovdyr	31
Verv medlemmer	32

Tidsskriftet Våre Rovdyr

er medlemsorgan for Foreningen Våre
Rovdyr og utkommer fire ganger i året.
Opplag 1500

Redaktør: Ottar Johansen, Heståsen,
4827 Frolands Verk, tlf. og fax
37038375, e-post: otjohan@online.no

Ansvarlig utgiver/ redaksjon:
Foreningens styre

Leder: Berit Lind, Sophus Aars vei 27,
0588 Oslo, tlf. p. 22229719
e-post: berit.lind@os.enitel.no

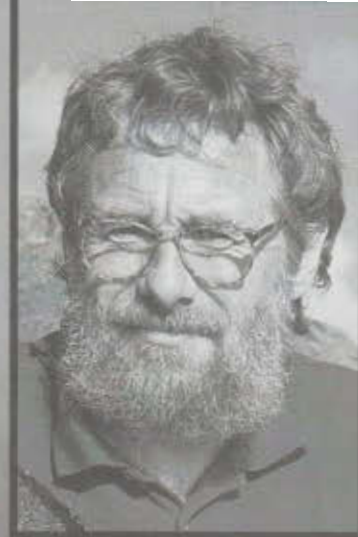
Sekretær: Yngve Kvebæk,
Maridalsveien 225c, 0467 Oslo, tlf. p.
22950866, a. 23185607, mob. 91544191
e-post: ykvebak@online.no

Trykk: Mæland Offset as, Boks 1598
Stoa, 4857 Arendal,
e-post: trykkeriet@mæland.no

**Foreningen Våre Rovdyr,
Postboks 195, 2151 Årnes**

ISSN: 0801-4728

FORSIDEN: Ulv i naturen er det få som er så heldig å få se. Færre skal det bli, om Direktoratet for naturforvaltning får gjennomført sine planer. Dette bildet er tatt på Langedrag fjellgård og leirskole, der det er mulig å se både ulv og gaupe i fengenskap. (foto: Ottar Johansen)

Har vedtatt fredning, praktiserer utrydding

DET KAN VÆRE NYTTIG Å LYTTE til kloke mennesker som har levd noen år. Paul Granberg er en slik klok mann som det er en glede å høre på. Han er kjent som den første lederen for Foreningen Våre Rovdyr. Med sin erfaring, brede kunnskaper og skarpe formuleringsevne leverer han fortsatt viktige innspill til dagens rovdyrdebatt. Bl.a. har han deltatt i utformingen av foreningens svar på høringen om differensiert forvaltning av ulv i Norge.

Paul konstaterer at selv om myndighetene enstemmig har vedtatt å fredde rovdyrartene i Norge og sikre levedyktige bestander, fortsetter de i praktisk politikk tidligere tiders utrydding. Det skytes like mye store rovdyr som før fredningen ble vedtatt, det er ennå ingen levedyktige bestander av bjørn og ulv innenfor vårt lands grenser.

Foreningen Våre Rovdyr går i sin høringsuttalelse inn for at det foreslåtte forvaltningsområdet for ulv utvides nordover i Hedmark, slik at det også omfatter leveområdene for Koppangflokket og Atndalsflokket. Vi kan dermed si at striden nå, satt på spissen, står om Koppangflokket og Atndalsflokket skal få leve, som et viktig bidrag til en framtidig levedyktig ulvbestand i Norge.

Direktoratet for naturforvaltning gikk i høst ut med forhåndsvarsel om felling av disse familieguppene. Disse ulvene blir, i følge DN, skutt, hvis antall familiegupper i Sør-Skandinavia overstiger 8-10.

Mens bjørnen rigger seg til i hi for vinteren, og sauene for lengst er hentet inn fra beite, slaktet, og til dels spist, er det likevel ingen ting som tyder på at vil bli ro rundt rovdyr saken. Alle som ønsker at rovdyr skal ha en plass i vår natur, står foran store utfordringer.

Ottar Johansen, redaktør

DN vil avlive 18-19 ulver i Koppangflokken og Atndalsflokken

Om sporing i vinter bekrefter bestandsanslag

Direktoratet for naturforvaltning forhåndsvarsler i brev til berørte kommuner, næringsorganisasjoner og naturvernorganisasjoner i Norge og Sverige om at det i løpet av vinteren 2000/2001 kan bli fattet vedtak om felling av ulv i to familiegrupper som har tilhold innenfor Stor-Elvdal, Rendalen og Alvdal kommuner i Hedmark fylke (Atndalsflokken og Koppangflokken).

Det er en forutsetning for uttak av begge familiegruppene at det ved sporing på snø i vinter påvises 10 eller flere familiegrupper av ulv i Sør-Skandinavia vinteren 2000/2001. Forhåndsvarsling av vedtaket gjennomføres av hensyn til de kryssende interesser som berøres, samt at tidsperioden fra vedtak fattes til gjennomføring iverksettes kan bli kort. Da informasjonsbehovet i denne saken anses som stort, vil innholdet i forhåndsvarslingen også bli gjort tilgjengelig på direktoratets rovviltsider på internett (<http://www.naturforvaltning.no>), samt gjennom media.

Adressatene samt eventuelt andre interesserte bes om å avgi uttalelse om et eventuelt vedtak om felling til direktoratet innen 1. desember 2000. Synspunkter som kommer inn vil bli vurdert sammen med data for bestandsutviklingen frem mot et eventuelt vedtakstidspunkt.

Et eventuelt vedtak om felling forventes å skape internasjonal interesse og fokus, og direktoratet vil derfor gjøre dette forhåndsvarslet kjent også utover landegrensene.

Tidsskriftet Våre Rovdyr bringer her utdrag av forhåndsvarslet og bakgrunnen for det:

Bakgrunn

Med bakgrunn i bestandsutviklingen og konfliktsituasjonen de senere år er det behov for en mer aktiv forvaltningsstrategi, og området hvor ulv kan etablere seg i par og familiegrupper er avgrenset for å redusere kontaktflaten mellom sau på utmarksbeite og ulv. Når bestanden av ulv i Sør-Skandinavia har nådd minst 8 – 10 familiegrupper, vil felling bli benyttet som virkemiddel for å hindre etablering av par og familiegrupper utenfor de foreslåtte forvaltningsgrensene. Også innenfor de foreslåtte forvaltningsgrensene kan det bli gitt tillatelse til felling av par og familiegrupper.

Status for ulv i Skandinavia

I statusrapport om "Ulv i Skandinavia: Statusrapport for vinteren 1999/2000", (Oppdragsrapport nr 1/2000) utarbeidet av Høgskolen i Hedmark i fellesskap med svenske og finske samarbeidspartnere, fremgår at det for vintersesongen 1999/2000 ble registrert minst 67 og maksimalt 81 ulver totalt i Sverige og Norge. I alt 41–45 individer av de 67–81 ulvene var flokk-

medlemmer fordelt på 7 familiegrupper, hvorav 6 ynglet våren 1999. Det er registrert 7–8 ulv i Atndalsflokken vinteren 1999/2000. Tilsvarende tall for Koppangflokken er maksimalt 11 ulv.

Rapporten vil også bli tilgjengelig på internettssidene til Høgskolen i Hedmark på adressen <http://www.hihm.no/evenstad/>

Pr d.d. foreligger følgende kunnskap om familiegrupper i Sør-Skandinavia:

Etablerte familiegrupper

Leksandflokken: Leksandreviret sørvest for innsjøen Siljan, mellom Leksand og Vansbro i Dalarnas län. Yngling i 1997 og 1998, men ikke i 1999. Sannsynlig yngling i 2000.

Bograngflokken: Bograngreviret på tvers av riksgrensen mellom Sverige og Norge nord i Värmlands län, vest for Klarälven i Sverige og på Finnskogen i østre deler av Åsnes kommune i Hedmark. Yngling i 1999. Yngling kan ha skjedd i reviret i 2000.

Filipstadflokken: Filipstadreviret i grove trekk mellom Filipstad, Molkom og Hagfors, i østre deler av Värmlands län. Yngling i 1998 og 1999. Det har sannsynligvis skjedd yngling i reviret i 2000.

Kongsvinger-Årjäng-flokken: Berører fire fylker og län: Hedmark, Akershus og Østfold i Norge, og Värmland i Sverige. Yngling i 1999. Sannsynlig yngling i 2000.

Dalsland-Halden-flokken: Reviret på tvers av riksgrensen mellom Sverige og Norge, mellom tettstedene Dals-Ed og Halden i henholdsvis Dalsland/Västra Götalands län og Østfold. Yngling i 1997, og sannsynligvis i 1998. Sannsynlig yngling i 2000.

Atndalsflokken: Tilhold i Østerdalen i Hedmark ca 30 km nordvest for Koppang, hovedsakelig vest for Glomma i Stor-Elvdal og Rendalen kommuner, i nord søndre deler av Alvdal kommune. Yngling i 1999. Sannsynlig yngling i 2000.

Koppangflokken: Tilhold nord for Koppang i Hedmark fylke. Omfatter deler av Stor-Elvdal, Rendalen og Alvdal kommuner. Yngling i 1997, 1998 og 1999. Sannsynlig yngling i 2000.

Revirmarkerende par

Grangärde: Et nyetablert par hadde vinteren 1999/2000 tilhold fra Borlänge i nordøst til Lindesnäs-Fredriksberg, sørvest i Dalarnas län. Sannsynlig yngling i 2000.

Gravendal: Vinteren 1999/2000 ble et nyetablert par registrert i skogslandet mellom tettstedene Fredriksberg og Kopparberg på grensen mellom Dalarnas og Örebro län: Sannsynlig yngling i 2000.

Glaskogen: Et nyetablert par ble vinteren 1999/2000 påvist øst for Årjäng i Värmlands län. Sannsynlig yngling i 2000.

Hasselfors – Laxå: Vinteren 1999/2000 ble

et nyetablert par registrert i et område nordvest for Laxå, mellom sjøene Skagern og Toften i Örebro län. Sannsynlig yngling i 2000.

Nyskoga: Vinteren 1999/2000 ble et nyetablert par registrert på Finnskogen, delvis overlappende og sør for Bograngsfløkkens revir. Sannsynlig yngling i 2000.

Moss – Våler: Våren 1999 fødte en ulvetispe et kull valper som var kryssninger mellom ulv og hund. Direktoratet fattet den 2. februar 2000 vedtak om at valpene skulle avlives, mens ulvetispa og en renrasert hannulv som da gikk sammen med tispa, ikke skulle felles. Av de fem valpene ble en påkjørt og avlivet, to avlivet ved fellingsforsøket, en trolig avlivet illegalt, og for den siste er status ukjent. Sannsynlig yngling i 2000.

Oppdatert informasjon om ynglinger av ulv i Skandinavia vil bli publisert fortløpende på direktoratets rov-viltside på internett på følgende adresse: <http://www.naturforvaltning.no>

Direktoratets vurdering

Direktoratet viser til at antallet familiegupper kan bli redusert under hva som er forventet i dag, både på grunn av naturlig dødelighet og mulig illegal beskatning. Det er grunnlag for å forhåndsvarse et eventuelt vedtak om felling, slik at berørte parter og andre interesserte på forhånd er orientert om direktoratets vurderingsgrunnlag.

Direktoratet oppfatter forvaltningsmålet på 8 – 10 familiegupper slik at antallet grupper ikke skal kunne reduseres til et lavere antall enn 8. Dette innebærer eksempelvis at dersom det påvises 9 etablerte familiegupper under vintersporing kan eventuelt en av de påviste gruppene felles uten at en kommer i konflikt med forvaltningsmålet. Dersom det påvises 10 etablerte familiegupper kan eventuelt to av disse felles.

Direktoratet vurderer videre den aktuelle situasjonen slik at det er mest hensiktsmessig å felle begge de to aktuelle gruppene i Stor-Elvdal/ Rendalen/ Alvdal samtidig. Dersom en skulle felle kun en av gruppene, vil sannsynligheten for en rask reetablering i det aktuelle området være stor, gjennom at ungdyr fra den gjenværende gruppen reetablerer seg i det ledige territoriet. Direktoratet understreker at sannsynligheten for at ulv opptrer i området er stor også hvis begge gruppene felles, som følge av de naturgitte forhold.

Forholdet til internasjonale avtaler og andre land

Den ulvebestanden som opptrer i Skandinavia regnes som en felles bestand. Dette innebærer at tiltak rettet mot bestanden i et land kan påvirke bestandsutviklingen i nabolandet.

Det er dermed en forutsetning at felling ikke bryter med avtale inngått med svenske naturforvaltningsmyndigheter angående forvaltning av ulv i Skandinavia, jfr. slik avtale av 07.09.98, eller andre internasjonale avtaler. Dette forhåndsvarsel vil derfor bli drøftet med Naturvårdsverket som egen sak.

Vil bruke motorkjøretøy og luftfartøy

Direktoratet vil iverksette eventuelt fellingsforsøk av eget tiltak, jfr. forvaltningsforskriften § 3. På grunn av sakens spesielle karakter, vil fellingsforsøket bli administrert av Direktoratet for naturforvaltning. Statens naturoppsyn i samarbeid med lokale jegere vil bli gitt ansvar i forbindelse med gjennomføring av fellingen. Fellingsforsøk vil bli gjennomført med de metoder som sikrer forsvarlig uttak, og dette kan blant annet innebære bruk av motorisert kjøretøy og luftfartøy. Det er en målsetting for direktoratet at fellingen skjer raskt og effektivt, og omfatter flest mulig av de aktuelle individene.

I den svenske "Rovdjursutredningen" foreslås det at minimumsnivået for den svensk-norske ulvestammen settes til 200 individer, jfr. "Sammanhållen rovdjurspolitik (SOU 1999:146), Slutbetänkande av Rovdjursutredningen." Videre foreslås at "skyddsjakt" bør kunne tillates i begrenset omfang før minimumsnivået er nådd, da i hovedsak innenfor området med reindrift. Rovdjursutredningen har vært ute på høring, og forventes behandlet politisk i Sverige kommende vinter.

I Naturvårdsverkets "Åtgärdsprogram för bevarande av varg" fremgår at Naturvårdsverket mener bestandsmålsettingen for ulv bør angis som minimum antall ynglinger i landet hvert år, og Naturvårdsverket mener Sverige bør ha et nasjonalt minimumsnivå på 15 ynglinger, jfr. Åtgärdsprogram nr 23, fastsatt den 28. juni 2000. Videre fremgår at Naturvårdsverket bør arbeide for en svensk ulvebestand med 15 årlige ynglinger og en skandinavisk bestand med 20 ynglinger. Naturvårdsverket mener ikke at disse bestandsmål skal være endelige, men at ulvebestanden kan øke utover dette dersom skadene kan holdes på et rimelig nivå.

Dette forhåndsvarsel vil ikke påvirke partenes adgang til å påklage et eventuelt vedtak, jfr. forvaltningslovens kap. VI, heter det i DNS orientering.

Vintersporing vil avgjøre framtida for ulvene i nordre Hedmark.
(Foto: Morten Bilet)

FVR foreslår utvidet ulvesone i Hedmark

Svar på høring om DIFFERENSIERT FORVALTNING AV ULV I NORGE

FORENINGEN VÅRE ROVDYR sendte 13.10. følgende svar på høringen om differensiert forvaltning i Norge til Det Kongelige Miljøverndepartementet, Oslo:

FVR er positive til at det nå etableres et større sammenhengende område for ulv i Sør-Norge. Det er positivt at MD ønsker å gi en reell beskyttelse av individer og flokker, som gjør det mulig å øke antall dyr til en levedyktig bestand i et større område. Dette er i tråd med stortingsvedtaket i tilknytning til den siste rovviltmeldingen. At man nå endelig prioriterer hensynet til arten ulv og nedprioriterer sauehold på endel tidligere definerte utmarksbeite, er et langt skritt på veg mot en forsvarlig forvaltning av en kon-

fliktfull art.

For å minimalisere konflikten med sauenæringen har det vært nødvendig å finne fram til områder med lite sau på utmarksbeite.

Svakheten ligger imidlertid i at enkelte kommuner ser ut til å være unndratt fra denne vurderingen. Vi vil i vårt svar peke på denne svakheten, som fra vår side er faglig begrunnet, og som det ikke burde være vanskelig å rette opp politisk.

Gjennom Stortingsvedtaket har Norge forpliktet seg til å ta vare på en levedyktig bestand av ulv, og siden svenske myndigheter presiserer at de ikke har et samarbeid om en felles stamme, vil vi i vårt svar argumentere for hvorfor de to ulvetispene med familier i Hedmark må tas vare på gjennom et utvidet forvaltningsområde.

Vi er for at hele Aust-Agder er inne i soneplanen. Store deler av fylket har en god bestand av hjortevilt. Det er også positivt at hele Telemark ligger inne forslaget.

I Buskerud er grensen trukket sør for Ål og Nes. Vi går også her inn for forslaget. Hele Oslo kommune bør være inne. Grensen burde her gå fra den nordlige delen av Oslo tvers over Nanne-

stad og direkte til nordgrensen av Ullensaker. Vi går også inn for å beholde hele

Østfold. Når det gjelder Trøndelag, bør det kunne tillates etablering av ulv innenfor forvaltningsområdet for bjørn, da de forebyggende tiltakene som her er i verksatt også vil fungere mot ulv.

Når det gjelder Hedmark vil vi i tillegg til det foreslåtte området komme med følgende forslag: I følge opplysninger fra Rendalen kommune er det ikke sau på utmarksbeite innenfor ulvens revierområde.

FORSLAG TIL UTVIDELSE AV "ULVESONE" I HEDMARK

Grenser

Hele Trysil, den sørlige delen av Engerdal (fra svenskegrensa ved Vurrusjø, sør for riksvei 26 fram til Isterfossen, øst for riksvei 217 til Elvbrua), fra Elvbrua langs riksvei 217 til Åkrestrommen, langs riksvei 28 til Jutulhogget og gjennom dette til Barkald. Videre bør grensa gå langs Glommadalføret til kommunegrensa til Åmot. I Glommadalføret bør ulveetableringer tillates på begge sider av Glomma.

BEGRUNNELSE FOR UTVIDELSEN

Hedmark har vært landets viktigste ulvefylke siden 1960-tallet.

Biologisk naturlig avgrensning

For å oppnå mest mulig forutsigbarhet i den framtidige forvaltningen mener vi det er spesielt viktig at ulvesonen har gode biologiske forutsetninger for ulv. Vi vil spesielt peke på at viktige vinterbeiteområder for hjortevilt innlemmes i området. Det vil være uheldig dersom slike områder blir liggende like utenfor slik de vil gjøre med departementets forslag. I slike områder vil det stadig bli forsøk på nyetableringer. Det er neppe tilfeldig at vi i dag har to familiegrupper i området Koppang-Atna-Hanestad. Her er det store konsentrasjoner av elg om vinteren. Vi tror både viltforvaltningen og sauenæringa vil være mest tjent med at dette området innlemmes i sonen. I motsatt fall må store ressurser brukes på å holde det ulvefritt. Sauenæringa vil stadig få besøk av ulv. Dersom de blir liggende utenfor sonen, vil de heller ikke få den samme støtten til forebyggende tiltak som de vil ha innenfor.

Utenom det ovenfor omtalte vinterbeiteområdet i Glommadalføret vil følgende vinterbeiteområder for elg innlemmes i ulvesonen med vårt for-

slag, men vil delvis falle utenfor i det foreslået departementet foreslår:

– På begge sider av riksvei 215 mellom Osen-sjøen og Slettås. Viktige deler av dette området ligger i Trysil kommune.

– Området langs grensa fra Flermoen i Trysil mot Lutnes. I den sørlige delen av dette området har vi en ulveetablering i dag som med stor sannsynlighet kan bruke arealer i Trysil kommune.

Liten sauetetthet

Sammenliknet med deler av det området departementet foreslår å innlemme i ulvesonen i Telemark og Aust-Agder har den utvidelsen vi foreslår i Hedmark liten sauetetthet. I de mest sauetette områdene i Rendalen, der vi i dag har to ulveetableringer, mener vi som tidligere nevnt at vi uansett vil få stadige forsøk på ulveetableringer. Området har dessuten en betydelig trafikk av bjørn og gaupe og streifdyr av jerv. Det vil derfor være mest hensiktsmessig å opprettholde de tiltakene som er satt inn i sauenæringa i dette området. Fra dette området har en dessuten skaffet seg erfaring med ulv.

For sauebesetningene i Trysil må det uansett settes inn betydelige ressurser til forebyggende tiltak dersom sauenæringa skal opprettholdes. Trysil ligger trolig mest utsatt til i forhold til den ekspansjon i bjørnestammen som er ønsket og forventet. På svensk side har det vært en betydelig økning i bjørneaktiviteten de siste årene, noe som vil forplante seg over på norsk side de nærmeste årene. Forebyggende tiltak som uansett må settes inn i forhold til bjørn vil også virke mot ulv. Trysil vil også grense mot svensk ulvesone i øst der det må forventes etableringer.

Storelvdal:	2,3 sau og lam/km ²
Rendalen:	1,2 sau og lam/km ²
Trysil:	1,2 sau og lam/km ²
Engerdal:	1,3 sau og lam/km ²

(tallene er hentet fra Statens Kornforetnings oversikt over produksjonstilskudd)

Vi vil spesielt peke på at store områder som er helt fri for sau på utmarksbeite blir liggende like utenfor ulvesonen med departementets forslag. Dette gjelder et stort område i Rendalen og Storelvdal sør for riksvei 217 mellom Elvbrua og Åkrestrømmen og videre sør for riksvei 28 mellom Åkrestrømmen og Koppang. Vi har også et større område fritt for sau i den sørlige delen av Trysil. Disse områdene er større enn det totale skogsarealet i Østfold. Det er helt unaturlig at disse ikke innlemmes i ulvesonen. Her har vi kanskje de områdene i landet der ulveetableringer vil føre til minst konflikter.

Samordning av forebyggende tiltak i sauenæringa mot store rovdyr

Forebyggende tiltak satt inn mot en rovdyrart vil også virke forebyggende mot andre. Samfunnsøkonomisk er det derfor best at ulveetableringer

i områder med husdyr skjer i områder der forebyggende tiltak også virker mot andre rovdyr. Hele den utvidelsen av ulvesonen vi foreslår i Hedmark øst for Glomma ligger innenfor kjerneområdet for bjørn. I tillegg er det her en betydelig gaupetrafikk og streifdyr av jerv. Vi har i dette området større muligheter enn noe annet sted i landet å sette inn forebyggende tiltak som virker på flere rovdyrarter samtidig.

Sammenheng med svensk ulveforvaltning

Ved å utelate Trysil i den norske ulvesonen slik departementet foreslår, vil den harmonere lite med den svenske forekomsten, og vi får et ulvefritt område i mellom svenskegrensa og Åmot kommune. Dette vil skape problemer for forvaltningen. Dagens etablering nord på Finnskogen kan lett komme inn i de sørlige delene av Trysil. Også framtidige etableringer i Sverige eller i Åmot vil med stor sannsynlighet delvis ha revir i Trysil. Fra før av har Trysil vært den mest kjente ulvekommunen pga forekomsten her på 1970-tallet. I tillegg vil Trysil etablere et rovvilt-senter.

Med tanke på nordisk samarbeid om ulveforvaltningen vil vi også peke på at Norge tar sin del av ansvaret for at en viss utveksling av dyr skjer mot den finsk/russiske stammen. En slik utveksling er helt vesentlig for at den svensk/norske stammen skal være levedyktig på sikt. I forhold til denne problemstillingen er det viktig med etableringer så langt nord og øst i landet som mulig.

Forslaget til forvaltningsområde for ulv omfatter fylkene Aust-Agder, Telemark, Vestfold, Buskerud, Akershus, Oslo, Østfold og deler av Hedmark. Foreningen Våre Rovdyr foreslår området utvidet nordover i Hedmark, skråvert på kartskissen, slik at det også omfatter de 18-20 ulvene i Koppangflokken og Atndalsflokken, og med den sørlige delen av Vest-Agder, som vist på kartet. De nåværende ulverevene er skråskravert på kartet.

(forts. neste side)

Mulighet for intakt økoystem i deler av Hedmark

(forts. fra forrige side)

Det er videre viktig at streifdyr får bevege seg utenfor sonen. Norske og svenske myndigheter bør enes om en forvaltning av streifdyr i samiske tamreinområder. Denne problemstillingen er viet en del oppmerksomhet i den svenske rovdysutredningen men virker nærmest glemt av norske myndigheter. Det bør også legges opp til et samarbeid hvor man får en mer enhetlig forvaltning av ulvestammen i grensetraktene.

Bevaring av intakte økosystemer

I andre land legges det stor vekt på å bevare intakte økosystemer der også alle naturlig hjemmehørende topp-predatorer er til stede. Det er unektelig et tankekorst at i samtlige norske nasjonalparker er en eller flere av de store rovdyrartene uønsket, i hvert fall i fast bestand, av forvaltningsmyndighetene. Dette må sies å være spesielt. Vi innser at det vil være vanskelig å etablere spesielt faste bestander av ulv innenfor mange av nasjonalparkene med dagens form for sauehold og tamreindrift. Likevel vil vi påpeke de mulighetene som finnes i deler av Hedmark for å ha intakte økosystemer. I området der vi i dag har en ulvefamilie etablert på vestsiden av Glomma, har vi regelmessig tilhold av ulv, gaupe og jerv, streifdyr av bjørn samtidig med at alle de fire hjortedyra er representert. Foruten at dette har en verdi i seg selv, gir det forskningen muligheter til å studere forhold mellom disse ulike artene. Tilsvarende muligheter finnes ingen andre steder i Norge og Sverige.

Handlefrihet for forvaltningen

Med den utvidelsen vi foreslår i nord og i sør, har forvaltningen større muligheter for en handlefrihet i forvaltningen i en etableringsfase for en levedyktig bestand av ulv i Norge. I det hele tatt bør det være en viss fleksibilitet i forvaltningen. Dette må også gjelde for familiegrupper som periodevis beveger seg utenfor sonen. Disse må ikke nødvendigvis avlives.

Det bør også påpekes at familiegrupper i vårt utvidelsesområde i Hedmark vil være lette å ha oversikt over. Området har stabile snøforhold og lite forstyrrende sivilisasjon. Erfaringer så langt kan også tyde på at familiegrupper av ulv som etablerer seg i områder der elgen konsentreres

om vinteren har mindre revir enn i områder der elgen går mer spredt. Alt dette gjør det lettere å sette inn forebyggende tiltak. Vinterkonsentrasjonene av elg i denne delen av Hedmark består av dyr fra store områder. Dette gjør også at beskatningen på elgen fra ulv blir fordelt på et stort område.

FORSLAG TIL UTVIDELSE AV "ULVE-SONE" I VEST-AGDER

Grenser

Fra kysten opp langs østsiden av elva Audna og til Håland. Langs sørsiden av riksveg 42 fram til Hannåsmoen.

BEGRUNNELSE FOR UTVIDELSEN

Hvorfor skal ikke ulven kunne tillates å eksistere i begge Agder-fylkene?

— De ytre delene av Agder-regionen har meget høye tettheter av ulvens naturlige byttedyr, som elg, rådyr og bever. Spesielt elgen har hatt så tette bestander på begynnelsen av 1990-tallet at dyrene har for liten tilgang på tilstrekkelig med sommerbeite. Dette gir seg igjen utslag i næringsproblemer fordi elgene må beite for mye eik, noe som trolig er årsak til nyreskader og beinskjørhet. Slaktevektene har jevnt gått ned, og tvillingkalver er nesten fraværende. Dette betyr at det er mer enn nok av naturlig mat for ulven, og dette forklarer også hvorfor tre ulver har slått seg til nettopp i disse delene av Agder (Vegårshei 1982–84, Birkenes 1992, radioulven Fenre 1999–2000).

Stor elgbestand

— Elgbestanden hadde et toppnivå i 1992. Siden da er bestanden antatt redusert med nesten 40% gjennom jakt, likevel har slaktevekter på dyrene avtatt gjennom hele 1990-tallet. Dette betyr at bestandstetthetene fremdeles må være høye i forhold til terrengenes næringsgrunnlag.

— Beiteproblematikken for elg betyr at bestandene av denne arten trolig vil ha svært godt av å bli utsatt for naturlig seleksjonspress fra en predator som ulven. Ulvepredasjon fra f. eks. en familiegruppe over en tid vil luke vekk dårlige egenskaper fra elgbestanden på en helt annen måte enn hva jakt medfører. I tillegg betyr fast tilstedeværelse av ulv og et predasjonstrykk mot elgen at elgene får et annet beitemønster. Predasjonen tvinger dyrene til å flytte mer på seg, noe som innvirker på beitemønsteret til dyrene. Begge disse forholdene vil kunne ha stor positiv innvirkning på elgbestandens beskaffenhet i Agderregionen.

Antall felte elg i Vest-Agder er som følger:

1986: 1498, -87:1575, -88:1663, -89:1769, -90:2368, -91:2541, -92:2322, -93:2605, -94:2725, -95:2697, -96:2692, -97:2404, -98:2187.

Kommunene med høyest andel elg sett per jaktinnsats, er Marnardal, Songdalen og Vennesla.

Det er også påfallende at nettopp i områdene mellom Hægebostad og Hægeland hvor ulven Fenre oppholdt seg mye av tiden fra høsten 1999 til våren 2000, er elgtettheten spesielt stor. Her er det store skog- og heiområder, med en bosetting som har svært mye til felles med bosettingen øst i Hedmark. Det finnes ingen grunn for at ulven ikke skal kunne gis like mye rom for eksistens her som i Hedmark.

Når man nå skal gi ulven rom for å eksistere i Aust-Agder og Telemark – hva gjør disse områdene mer egnet enn Vest-Agder? Vi kan ikke se at Vest-Agder øst for Audna-vassdraget skiller seg noe vesentlig fra områder lenger øst i Aust-Agder.

Oversikt over beitetettheten i noen kommuner som ligger inne i forslaget

Aust-Agder:

Valle 12,7 sau og lam/km²
Bykle 4,2 sau og lam/km²
Bygland 9,3 sau og lam/km²

Telemark:

Vinje 6,7 sau og lam/km²
Tokke 9,35 sau og lam/km²

Buskerud:

Nore og Uvdal 6,0 sau og lam/km²
Hol 9,7 sau og lam/km²

(tallene er hentet fra Statens Kornforenings oversikt over produksjontilskudd)

Erfaringer fra ulven Fenre (U 9807, skutt 23.05.00) viser at de rike viltområdene i Vest-Agder var de attraktive. Langt vandrende ulv kan igjen dukke opp i Vest-Agder. Ut fra vilttettheten på hjortevilt er sannsynligheten stor for at vandrende ulv igjen kan slå seg ned her.

Lite sau i Vest-Agder

Forslaget fra DN legger opp til at det ikke skal etableres ulv i de områdene hvor det er kvotefri jakt på gaupe. Vest-Agder er derfor unntatt da fylket har kvotefri jakt på gaupe. Den østlige delen av Vest-Agder har lite sau men en stor bestand av hjortevilt, så her bør det kunne etableres ulv. De seks østlige kommunene – Vennesla, Kristiansand, Songdalen, Søgne, Marnardal og Mandal, med et snitt på 1,8 sau og lam/km² på beite, bør derfor med i forvaltningsområdet.

Begrunnelsen ligger i lite sau på beite og mye hjortevilt. Muligheten for konflikt mellom sau på beite og ulv er liten.

Vennesla: 0,8 sau og lam/km²
Kristiansand: 0,44 sau og lam/km²
Songdalen: 0,56 sau og lam/km²

Søgne: 1,8 sau og lam/km²

Marnardal: 2,6 sau og lam/km²

Mandal: 4,9 sau og lam/km²

(tallene er hentet fra Statens Kornforening's oversikt over produksjontilskudd) Disse seks kommunene har 1,8 sau og lam/km².

ULV UTENFOR FORVALTNINGSSONEN

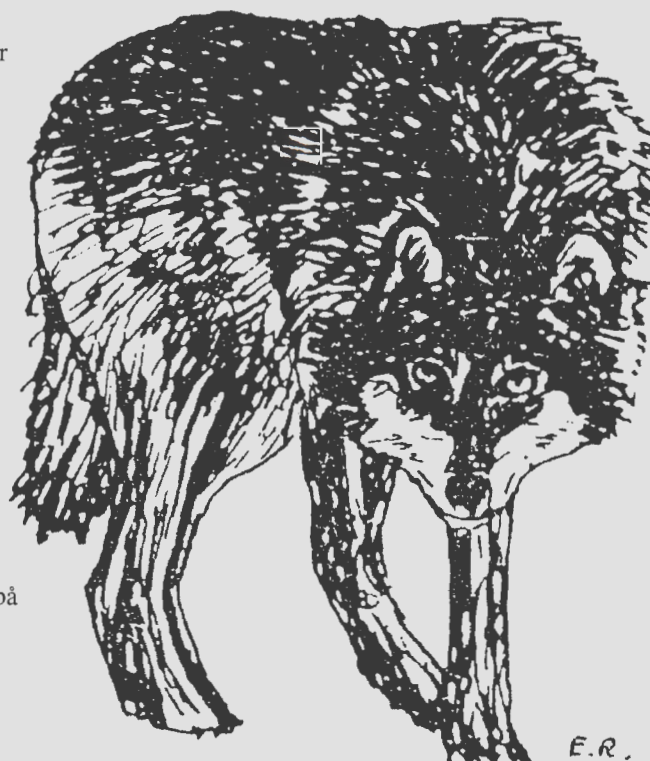
I den senere tid har det i enkelte sammenhenger blitt gitt uttrykk for at ulv som beveger seg eller opptrer utenfor forvaltningssonen raskt skal bortforvaltes. Slike oppfatninger har blant annet kommet fra forvaltningshold gjennom mediene. Dette er et forhold som Foreningen Våre Rovdyr har engasjert seg i på ulike hold, for eksempel i tilknytning til enkelte fellingstillatelser på ulv i Sør-Norge sommeren 2000.

I brev fra Direktoratet for Naturforvaltning til fylkesmennene og Lierne kommune av 7.7.2000 – "Vedr. betingete fellingstillatelser på jerv, bjørn og ulv 2000/2001" er det imidlertid gitt klare signaler om hvordan ulv som befinner seg i slike områder skal forvaltes. Her nevnes det blant annet at det ikke er automatikk i at det blir åpnet for felling selv om det oppstår skader, og at skadene skal være av kvalifisert omfang. Dette er helt i tråd med flere av de synspunktene FVR har i forbindelse med ulv som opptrer utenfor forvaltningssoner. Artens spredningsmekanismer tilsier at individer på vandring kan oppholde seg i lengre perioder utenfor en forvaltningszone.

Et helt spesielt eksempel er dyr som kommer vandrende inn fra Russland eller Finland. Der som det lar seg dokumentere eller sannsynliggjøre at en ulv er på vei ned gjennom for eksempel Nord-Norge og Trøndelag – områder med tamreindrift der det ikke er ønskelig med etablering av ulveflokker – vil dette

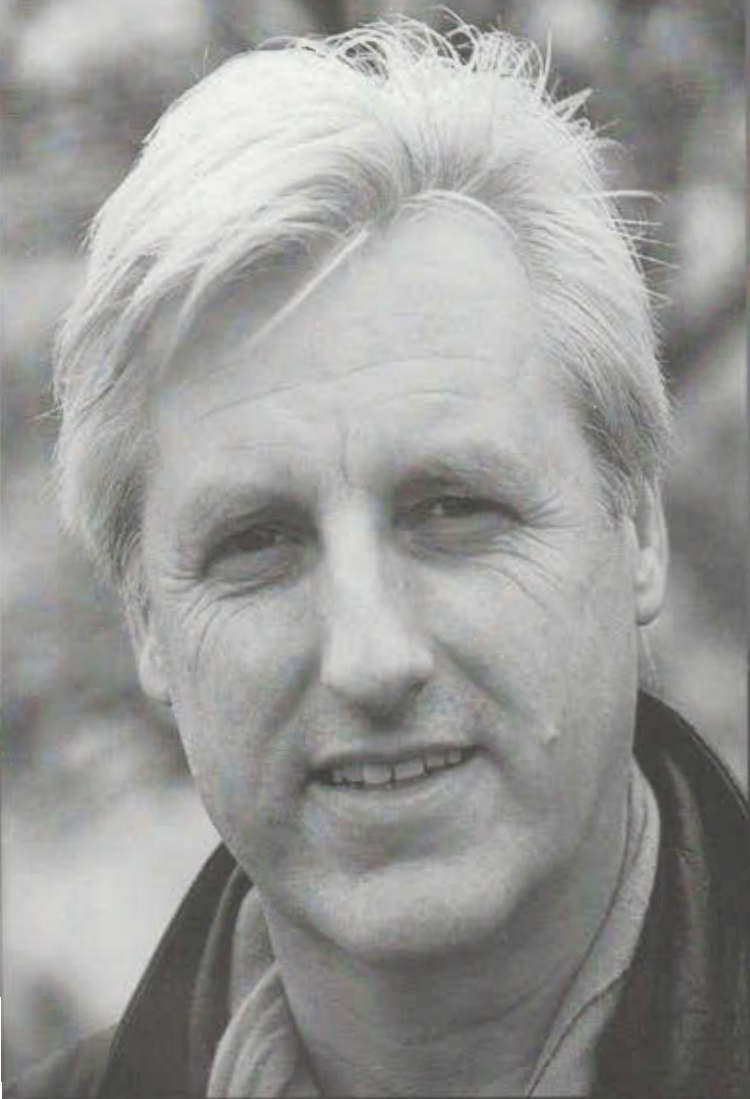
kunne representere et uhyre viktig individ for den sørsandinaviske stammen i reproduksjonssammenheng. En slik ulv vil kunne tilføre nytt genetisk materiale, og bør ha et strengt vern selv om relativt store skader skulle oppstå. Så lenge bestandsnivået på ulv i Skandinavia forblir lavt vil behandlingen av arten også utenfor forvaltningssonen måtte skje med varsomhet og med tanke på overlevelse på sikt.

Berit Lind
leder

E.R.

YNGVES FANTASTISKE VERDEN

FRYKTEN FOR ULV MÅ TAS ALVOR-
LIG, uttaler Sverre Myrli, stortingsre-
presentant for Ap, i Romerikes blad.

Frykten for mørket må også tas alvorlig, bemerker Yngve Kvebæk, i en årrekke sekretær for Foreningen Våre Rovdyr, lett oppgitt over saklighetsnivået i rovdyrdebatten. Han følger med i det meste som skrives, og som forfatter av et stort antall protester mot fellingstillatelser for rovdyr i inneværende år, er han den som oftest formulerer foreningens politikk i praksis.

Yngve trives godt som en litt tilbaketrukket praktiker og strateg, og var ikke umiddelbart begeistret over tanken på en bred presentasjon i tidskriftet. Men etter å ha hørt på redaktørens argumenter, og tenkt seg om er kort øyeblikk, godtar han at medlemmene, og andre interesserte, bør få et tydeligere bilde av en nøkkelpersonen i foreningen.

Yngves tanker går raskt videre: – Da må vi dra opp til min spesielle verden, nordenden av Øyeren, der elvene Leira og Nitelva møter Glomma og danner nordens største innlandsdelta og et av Norges største naturreservater.

Vi møtes først i Yngves lille leilighet i Mari-dalsveien, der han administrerer foreningen ved

hjelp av ikke mindre enn tre datamaskiner. Her er medlemskartotek, her skriver han foreningens klager og uttalelser, og her følger han med i det som rører seg over internett, som også formidler hyppig kontakt med styremedlemmer og støtte-spillere i foreningen.

Snart er vi på veg mot Yngves fantastiske verden, Nordre Øyeren fuglestasjon. Himmelen er regntung, men været nærmest ideelt for fuglekikking. Yngve har med sitt nye, kraftige teleskop. Fuglestasjonen har tilhold i ei hytte ved elvedeltaets nordvestre bredd. Her forteller Yngve hele historien:

NATURVERNPRIS

Nordre Øyeren Naturreservat ble opprettet i 1975 etter en konfliktfylt periode med mange motstridende interesser. Nordre Øyeren fuglestasjon, NØF, (derav navnet på hytta Chateau NØF). Yngve og 7–8 andre aktive personer i sin sprekeste ungdom, klarte å legge fram overbevisende dokumentasjon over verneverdiene i området. Vidsomsordet at det er makt i en kikkert og en notisbok, og ikke minst i det skrevne ord, ble bekref- tet.

–Etter å ha drevet med observasjon, registrering, ringmerking m.m. gjennom flere år, kunne vi dokumentere at dette var det udiskutabelt mest

verneverdige våtmarksområde i Norge. Vi hadde registrert over 200 fuglearter og påvist betydningen av det næringsrike våtmarksområdet som mellomlandingssted for trekkfugler både vår og høst. Området besøkes årlig av 1000–1500 sangsvaner, dvs. 5–10 prosent av den vesteuropeiske vinterbestanden. Store mengder ender og vadere tar også for seg i matkammeret. Ramsar-konvensjonen slo fast at Øyeren hørte med blant de nå 1000 mest verneverdige våtmarksområdene i verden.

Da myndighetene i 1975 besluttet å frede deltaet som Nordre Øyeren Naturreservat, ble Nordre Øyeren Fuglestasjon tildelt Verdens Villmarksfonds, WWFs naturvernpris for sin avgjørende innsats

HENSYNET TIL NATUREN FØRST

Fuglestasjonen følger fortsatt nøye med i livet i naturreservatet. Yngve er langt fra fornøyd med utviklingen: Det drives intensivt jordbruk i området, det drives fortsatt jakt, hunder slippes løs, og det er stor trafikk av til dels hurtiggående motorbåter. Før fredningen ble det tillatt bygd en fabrikk for produksjon av leca like ved sjøen. Produksjonsslam og løsleca drenerte i en årrekke ut i våtmarksområdet, men forholdet ble stoppet og bøtlagt etter fuglestasjonens anmeldelse. Det er også strid om vannføringen i vassdraget, som er regulert, opprinnelig for tømmerfløting, nå for kraftproduksjon. Naturlig vannføring tilsier lite vann høst, vinter og vår. Vassdraget styres nå slik at vannet magasineres i storparten av denne perioden og medfører følgelig en kunstig høy vannstand. I 1996 ble reguleringen endret enda et steg bort fra naturlig vannføring, mest på grunnlag synsing. Yngve tror mulighetene for å endre dette i positiv retning nå er små, selv om han kan dokumentere vannføringen langt tilbake i tida.

—Når det opprettes et naturreservat, hadde jeg gjerne sett at hensynet til naturen kunne gå foran andre interesser. Slik er det dessverre ikke blitt for Nordre Øyeren Naturreservat.

VOKSTE OPP VED TØMMERLENSENE

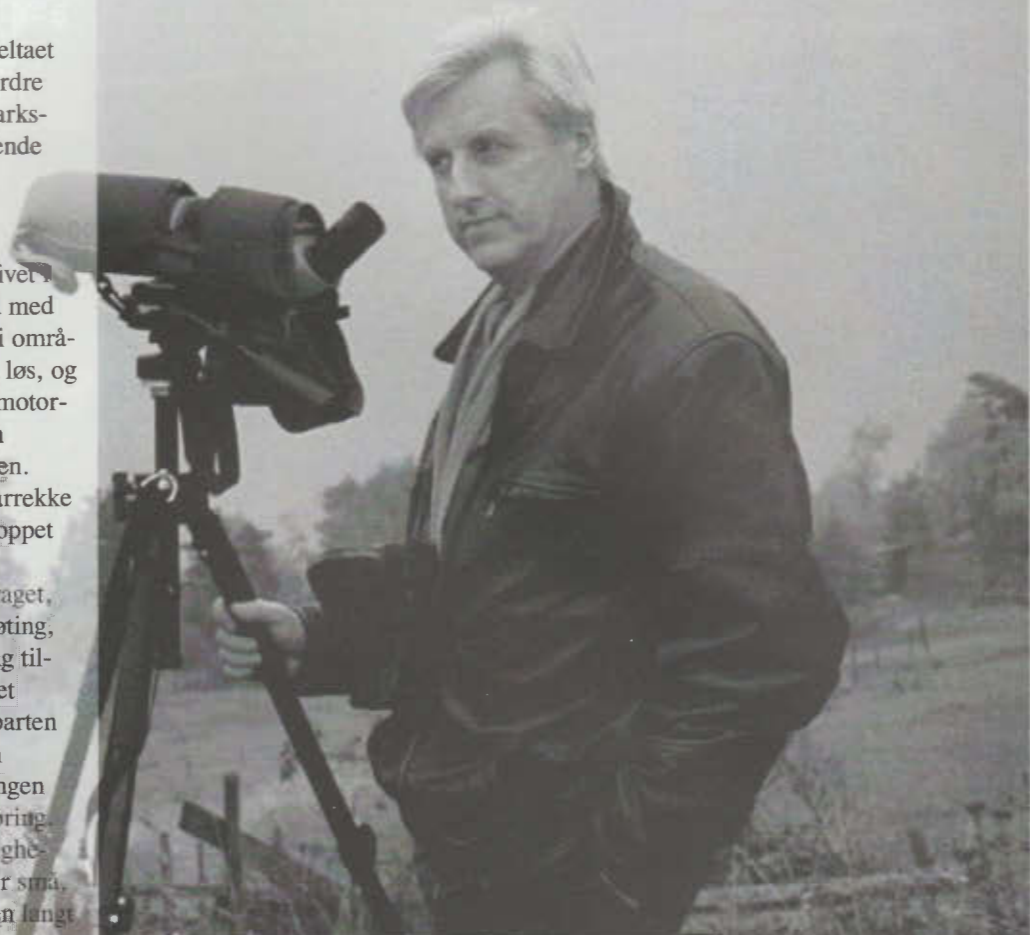
Yngve vokste opp i nordenden av deltaet, i Fetsund, der tømmeret fra de store skogbygdene ble sortert i Fetsund lenser før det ble sendt videre til treforedlingsbedriftene nedenfor. Dette er nå et fredet kulturminne med Fetsund lensmuseum. Dette var et spennende oppvekstmiljø for en våken guttunge.

—Her ble tømmeret buntet i store bunter, og slept i lange flåter av slepebåter videre nedover vassdraget. Vi løp på flatene og løstømmeret og hadde våre badeplasser. De gamle elvekårene hadde mye å fortelle nysgjerrige guttunger. Vi rodde i gamle elvebåter nedover elva, og slo oss tilbake igjen motstrøms.

En kamerat hadde kikkert. Vi var også interessert i insekter og sommerfugler, og samlet på flattsvermere, biller og det vi ellers kunne finne langs elvebredden. En preparant som holdt til i nabo-

laget inspirerte til ytterligere utforskertrang. I våtmarksområdet var det bare villmark. Yngve fartet etter hvert rundt i hver eneste krinkel og krok og utforsket det mangefasetterte elvedeltaet. I 16–17-årsalderen jaktet han til og med i området, med børsa til far sin. Det beskriver han nå som en selsom erfaring.

Etter som han ble eldre, skjønte han at dette området inneholdt verdier som det var viktig å ta

vare på for framtida. Dette falt sammen med den store grønne bølgen på 60- og 70-tallet og det store naturvernåret. Ungdom var naturbevisst på en helt annen måte enn nå.

FORFULGT OG MISFORSTÅTT

—Jeg har alltid hatt en forkjærlighet for predatorer, særlig blant fuglene. De har alltid, i likhet med rovpattedyrene, vært forfulgt og misforstått. Da Foreningen Våre Rovdyr ble etablert i 1986, var jeg rask til å melde meg inn, samtidig som jeg vervet nesten hele Nordre Øyeren Fuglestasjon. I en periode kom fire av styremedlemmene fra fuglestasjonen. Blant dem var Morten Biler, som ble styreleder for en lang periode.

Forfulgt og misforstått er viktige stikkord for å forstå Yngves naturengasjement. Det gjaldt også våtmarksområdet, som var truet av mange forskjellige interesser. Det er de samme mekanismene som ligger bak engasjementet for verdt av et verdifullt område som kampen for å beholde dyr- og fuglearter som i ferd med forsvinne.

Yngve ønsker å bevare dette for framtidige generasjoner ut fra naturens egenverdi.

Mennesker som lever tett knyttet til naturen, og

(fortsatt neste side)

(fortsett fra
foregående side)

Nordre Øyeren fuglestasjon - og utsikten ut over
våtmarksområdet.

har evnen til å oppfatte det som skjer, får etter hvert innsikt i naturens prosesser. For Yngve er det en selvfølge at rovdyr har en naturlig plass i dette. Elg og rådyr er byttedyr for store rovdyr, og også for mennesker. Problemene oppstår først når vi mennesker, av mangel på innsikt, ikke er villig til å dele med oss.

Bondekulturens forestilling om skade og nytte er utrolig seiglivet, og ligger fortsatt til grunn for mye av naturforvaltning og arealforvaltning. Det snakkes stadig om nyttedyr og skadedyr, nyttevekster og ugras. Kunnskapen om de kompliserte sammenhengene i naturen er begrenset, og legges bare delvis til grunn for forvaltningen

ROVDYR EN DEL AV DYRESAMFUNNET

For Yngve er dette bare et spørsmål om innsikt, innsikt som er nødvendig for at menneskene kan oppfatte seg som en del av naturen, ikke noe som står utenfor og over. Det er ikke et spørsmål om fundamentalisme, men om innsikt.

Er menneskene blitt for tallrike og mektige?

—Det er ikke det som er problemet. Men vi har ikke funnet vår plass i tilværelsen og tatt det ansvaret det gir å ha så stor makt.

Er mennesket et rovdyr?

—Vi oppfører oss som det. Vi har ikke lange hornetenner — men bruker i stedet geværen. Vi spiser

kjøtt, og vil ha det billig... sier Yngve, og er litt oppgitt over den slags filosoferinger:

—Det er ikke akkurat slike spørsmål som opptar meg mest.

Det som er viktig, er at rovdyra faktisk er en del av dyresamfunnet — det eksisterer ingen sunn byttedyrstamme uten bytteetere. Det er åpenbart at disse organismene er avhengig av hverandre. Men det kan være vanskelig å akseptere at de "snille" dyra er avhengig av de "slemme".

Da blir det også vanskelig å "redde" en liten fugl i det løtten er i ferd med å gjøre sin fangst?

—Ønsket om å redde et dyr er en fin holdning, som vi gjør ut fra vår evne til innlevelse. Men når vi gjør dette, er det like mye for vår egen skyld som for dyras. Ved fuglestasjonen var det i 1995 storflom. Ei elgku med kalv, 4–5 grevlinger, og en rev hadde søkt tilflukt på en flate på kanskje 20 kvm som stakk opp over vannet. Vi diskuterte om vi ikke måtte la naturen gå sin gang, men bestemte oss for å redde dyra. Som mennesker reagerer vi når vi ser medskapninger lide, men

for naturens skyld har det mindre betydning at vi griper inn.

—Bonden reagerer på samme måte når saueflokken blir angrepet av ulv. Det har jeg full forståelse for. Men det er saueeierens plikt å sørge for at hans dyr ikke kommer opp i en slik situasjon. Sauene er helt avhengig av menneskene, og er ikke et naturlig byttedyr for ulv. De er avlet på en slik måte at de er helt forsvarsløse mot rovdyr. Derfor kan en enkel ulv drepe et antall sauer uten at sauene kan unnslipe.

Foreningen har hatt tre ledere siden starten, Paul Granberg, Morten Bilet og Berit Lind. Yngve har vært sekretær under samtlige. I en større forening ville han sikkert vært generalsekretær, med god lønn og stort kontor. Yngve har imidlertid til daglig en krevende jobb som informasjonskonsulent i legemiddelfirmaet Nycomed. Jobben går ut på å innhente kunnskap som basis for firmaets avanserte forskningsaktivitet.

Sekretærjobben driver han på dugnad på fritid. Han forbereder styremøter, styrer medlemsar-

med styrets, har jeg ingen problemer med å legge fram foreningens syn.

Når dette skrives, er sauene forlenget slaktet og til dels spist, mens bjørnen snart går i hi. En skulle tro det var blitt litt fredeligere for sekretæren i Foreningen Våre Rovdyr.

NY ROVDYRPRAKSIS

—Bakgrunnen for at det har blitt så mange fellingstillatelser i år, er soneforslaget, som skulle praktiseres allerede fra inneværende sesong. Her snakker vi om en plutselig endring i forvaltningspolitikken når det gjelder ulv. Med det utrolig lille antall ulv vi har landet nå, ville det være uhørt om Foreningen Våre Rovdyr skulle la disse fellingstillatelsene passere uten sterk protest. Norge handler her i strid med internasjonale avtaler som vi har inngått, og i strid med norsk lov. Her er det vår oppgave, som en av svært få organisasjoner som kjemper på barrikadene for ulven i vårt land, å si høyt og tydelig i fra. I klagen peker Foreningen Våre Rovdyr på at målet om levedyktige ulvebestander ikke er nådd, og at skadene som er utrettet er små. Foreningen peker også på at jakt tillates igangsatt før klagen fra foreningen er behandlet.

—I et demokratisk samfunn er det et viktig poeng at det må gis tid til å behandle vår klage før jakten settes i gang. Skjer ikke det, blir adgangen

kivet og foreningens post. Han skriver uttalelser til saker som sendes på høring, og han protesterer når det gis fellingstillatelser til skyting av rovdyr.

ENGASJEMENT OG IDEALISME

—Drivkraften er engasjement og idealisme. Jeg har tro på små og effektive organisasjoner som bærere av viktige ideer. Store organisasjoner blir ofte baktunge med en tung administrasjon og får etter hvert tendenser til å eksistere for sin egen del.

Yngve er den som til daglig formulerer Foreningen Rovdyrs politikk. Den har i år bl.a. kommet til uttrykk i protest mot samtlige fellingstillatelser som er gitt for skyting av ulv.

—Når jeg skriver en uttalelse eller en klage, har jeg klart for meg styrets syn på saken. Etter så lang fartstid, vet jeg hva vi står for. Jeg har også et nett som jeg står i jevnlig kontakt med, og kan løfte spørsmål der jeg er i tvil. Dersom mitt personlige syn ikke sammenfaller hundre prosent

til å klage illusorisk. Men når landbruksnæringen slår seg sammen med media i en massiv holdningskampanje for utryddelse av alle store rovdyr, lar myndighetene seg presse til å gå til raskest mulig angrep på fattigslige 20 ulveindivider i vårt land. Vi insisterer på å bli tatt seriøst i denne saken. Behandlingen av fellingstillatelsene i sommer har vært et flagrant brudd på demokratisk praksis, der naturvernensiden, bl.a. representert ved Foreningen Våre Rovdyr, ikke har blitt hørt før fellingsjakt er startet.

SKADENE ER SMÅ

Foreningen Våre Rovdyr fastholder at skadene er små. Noen titall sauer er tatt av ulv, av en bestand på 2,5 mill. 130.000 sauer forsvinner årlig på utmarksbeite. Bare en liten del av dette drepes av rovdyr. Men i media får sauekadavrene stor oppmerksomhet. Døde sauer, blod og tarmrør er godt stoff. Men det er få som synes synd på de tusener av sau som kreperer på av andre grunner ute på

(fortsatt neste side)

utmarksbeitene, eller de millioner av sau som sendes på slakteriet.

–Det forbauser meg at media ikke greier å fokusere på det fantastiske i at ulven nå ser ut til å få litt fotfeste her i landet etter at den har vært på utryddelsens rand i hundre år. Dette burde være en stor, gledelig og positiv nyhet.

Hvorfor er det så mye styr med ulven, når det bare forekommer noen enkelte individer på noen få steder i landet? Ulven gjør ikke skade av betydning, og den er ikke farlig for mennesker. Frykten må tas på alvor, sies det, ja vel, den må tas på alvor på samme måte som frykten for okser, hester, hunder, biler osv.

Foreningen Våre Rovdyr uttaler at den ikke er prinsipielt motstander av jakt på rovdyr, men at jakt ikke må skje før vi har fått levedyktige bestander. Hva mener vi med levedyktige bestander?

LEVEDYKTIGE BESTANDER

–Vi har forpliktet oss til å holde levedyktige bestander basert på norsk lov og internasjonale avtaler. Det er ikke opp til foreningen å definere hva som er levedyktige bestander. Til det har landet et forskerkorps. Det er viktig at vi overlater dette spørsmålet til nasjonal og internasjonal forskningskompetanse. Her må myndighetene unngå å blande faglig forvaltning og politisk forvaltning.

Til spørsmålet er det ellers å si at Sverige i sin nye forvaltningsplan for rovdyr sier at 500 ulver er et minimum for en levedyktig bestand på kort sikt. Det er vel ikke urimelig å tenke seg et tilsvarende tall for Norge.

I år har vi protestert mot alle fellingstillatelser som er gitt. Vi må kanskje godta at et enkelte dyr kan skytes før vi har oppnådd en fullt ut levedyktig bestand. I heldigste fall fører det bare til at det vil gå noe lenger tid før målet om en levedyktig bestand er nådd.

UTRYDDELPOLITIKK

Men så lenge det er vanskelig å se at myndighetene i praksis vil oppfylle kravet om en levedyktig bestand, kan vi ikke gå med på at det skytes en eneste ulv. Vi er ikke mange om å kjempe ulvens sak. De fellingstillatelsene som myndighetene har gitt i sommer, gir ikke signaler om at de vil tillate etablering av levedyktige bestander. Når de nå har gitt klarsignal til fjerning av ulveflokkene nord i Hedmark, peker det heller ikke i retning av levedyktige bestander, men en fortsettelse av den gamle utryddelsespolitikken! Her har det nå vært ulv i en årrekke. At ulven tar noen sauer, er ikke noe nytt. Det vet saueeierne godt når de sender sauene på beite! Jeg finner det også svært betenkelig at Fenre ble skutt under sin vandring til Sørlandet. En enkelt ulv satte en hel landsdel på hodet. Det sier mye om ulvens makt og magi!

Senterpartiavisene Nasjonen og Østlendingen fører an i mediekjøret mot rovdyr. Yngve følger

–Vi må gå ut fra at de snakker sant, selv om det ikke har vært andre vitner. Men hva så, mannen som ble omringet av ulver ble jo ikke skadet. Han ble riktignok skremt, ja han vart no skikkelig skræmt!

FAST SPALTE I FAMILIEBLAD

Yngve er filolog av utdanning, og kan sin Dostojevski. I tillegg til arbeidet som sekretær i Foreningen Våre Rovdyr, har i han hver fjortende dag i 13 år levert sin faste spalte til familiebladet "Familien" under overskriften "Vår fantastiske verden". Enkelte ganger har han skrevet om rovdyr, men spalten tar vanligvis utgangspunkt i undring over naturen, en undring som han besvarer med kunnskap i en lett og underholdende stil.

–Det vanskeligste er å finne et tema annenhver uke. Det løser seg imidlertid alltid. Det ligger og surrer i bakhodet noen dager, så må jeg finne fram bakgrunnsmateriale. Først da kan den kreative prosessen starte. Det er ganske merkelig: Før jeg begynner å skrive, er jeg helt utkjørt, men når jeg er ferdig, føler jeg meg frisk og opplagt.

Tema er oftest fugl, dyr og natur, både arter og prosesser i naturen, gjerne sett i sammenheng med kultur, folkemedisin eller mytologi.

–Jeg skriver ut fra interesse for lesergruppa, jeg har ingen bakenforliggende motiver, men det kan vel hende at mine personlige meninger skinner igjennom.

BALANSERT INFORMASJON

Yngve er skuffet over regjeringens forslag til statsbudsjett. Foreningen Våre Rovdyr innvilges en beskjedne støtte utregnet etter medlemstall. Yngves påstand er av Foreningen Våre Rovdyr på sitt område yter en innsats som overgår det som utrettes av langt større organisasjoner på dette området. Når myndighetene ikke selv makter å gi den informasjon som er nødvendig for å gi balanse i rovdyrkonflikten som tross alt overskygger mye annet i dette landet, burde de føle seg forpliktet til å gi også vernesiden midler som kan sette dem i stand til å gjøre en fullgod jobb! Det er håp om at dette synet kan vinne fram ved den videre behandlingen av statsbudsjettet og at foreningen får mer offentlige midler til driften.

Timene på Nordre Øyeren fuglestasjon går fort. Vi rekker så vidt å besøke et kjent utsiktpunkt der Yngve setter opp teleskopet. Med 60 gangers forstørrelse speider Yngve ut over vannet. Mindre fugl en ventet i dag: Et par skarver, ei fiskeørn, en vandrefalk. En flokk laksender kommer til syne, nært på gjennom det kraftige teleskopet, på jakt etter en fiskestim. I det ene øyeblikket ser det ut til å være en flokk på 50 fugler, i neste øyeblikk kan det være dobbelt så mange. Dykker de på skift, mon tro? Sangsvanene ser vi ikke noe til – de kan ventes hver dag, i midten av oktober.

Rovvilt og dyreverner

Av Yngve Kvebæk, (debattinnlegg i Aftenposten 24.7.)

VETERINÆRDIREKTØR i Statens Dyrehelsetilsyn, Eivind Liven, hadde 7. juli en kronikk i Aftenposten om rovviltforvaltningen og dyrevernet. Her skisserer han en stor grad av geografisk oppdeling i områder med utmarksbeitende husdyr og egne rovdyrsoner som eneste farbare vei i dagens rovdyr/husdyr-problematikk. Til støtte for dette trekker han inn etiske problemstillinger av dyrevernmessig karakter samt samfunnsøkonomiske faktorer.

Statens Dyrehelsetilsyn er forvalter av dyrevernloven og øvrige retningslinjer innenfor dette feltet. Liven henviser til hovedparagrafen i dyrevernloven som tilsier at dyr ikke skal "lide unødvendig", og at en hovedutfordring i forvaltningen av loven dermed vil være "å vurdere hvilke lidelser som må aksepteres ut fra de rammebetingelser og muligheter som foreligger i dagens samfunn".

Resultatet av disse vurderinger er imidlertid at etaten fremstår som ubehagelig selektiv når det gjelder hva som er etisk forsvarlig i forbindelse med problematikken rundt rovvilt og utmarksbeitende husdyr.

Det sier seg selv at ingen kan ta mål av seg til avvikle all lidelse i dyreriket, noe som også er Dyrehelsetilsynets oppfatning. Å spise og bli spist er tross alt et basalt prinsipp i naturen. Utfordringen for etaten er derfor å formulere grenser for hva vi mennesker som moralske vesener kan akseptere på de områder der vi selv er deltagere i prosessen. Statens Dyrehelsetilsyn setter grensen for det akseptable ved "de rammebetingelser og muligheter" samfunnet har, altså i stor grad ut fra samfunnsøkonomiske forutsetninger og mindre på grunnlag av tradisjonelle etiske kriterier. Det må således være i lys av denne grenseoppgangen man må forstå vurderingene bak at lekfolk på legal basis eksempelvis kastrerer eller steriliserer reinsdyrbukker og nær alle hanngriser i Norge uten bedøvelse i henhold til opplysninger fra Landbruksdepartementet. Så kan man selvsagt spørre seg hvorfor Statens Dyrehelsetilsyn snakker etikk og mener praktisk forvaltning.

La oss være med på de kriterier Statens Dyrehelsetilsyn legger til grunn for dyrs ve og vel i dette landet. I kronikken blir det rettet kraftig angrep på dagens rovviltpolitikk som Dyrehelsetilsynet mener innebærer økning i konfrontasjonene mellom husdyr og rovvilt. Vi er for vår del av den oppfatning at det er dagens landbrukspolitikk med lite tilfredsstillende driftsformer innen saueholdet som skaper problemer for de store rovdyrerne i dette landet. Det interessante her er imidlertid at Dyrehelsetilsynet i hovedsak velger å

vektlegge kun lidelsene til husdyrene som blir utsatt for rovdyr. Riktignok refereres det som bekymringsfullt med et normalt tap av sau i Norge på 2-4 % utenom rovdyr – et tall som vi for øvrig mener er for lavt. Veterinærdirektøren har likevel uttalt til Aftenposten nylig, dersom han er gjengitt riktig, at sauenæringen og myndighetene aksepterer et tap på 4-5 prosent av de vel to millioner dyrene som går på sommerbeite. Av kronikken går det da også frem at husdyrtap i forbindelse med rovvilt "oppfattes som det største dyrevernproblemet vi har i dag".

Vi kan opplyse Dyrehelsetilsynet om de faktiske tall for sauetapet i Norge for å antyde problemets reelle størrelse. Totaltapet for sau på utmarksbeite i Norge ligger på ca 130.000 individer. Av dette blir i dag ca 30.000 individer erstattet som drept av rovdyr. Det er likevel vesentlig å kjenne til at kun ca 13 % av de 30.000 erstattede sauene beviselig er tatt av dage av rovvilt (ca 4.000), mens resten er basert på en sannsynlighetsvurdering. Nå hersker det neppe noen tvil om at flere enn de 13 % er rovdyrdrept, men vi mener det er rimelig å forholde seg til dokumenterte antall frem for overslag ut fra mer eller mindre kvalifiserte gjetninger. Antallet sauer som erstattes er en annen sak og er etter vår oppfatning et uttrykk for en usedvanlig raus statlig holdning i dette spørsmålet – for øvrig en holdning som vår organisasjon ikke anser som problematisk.

La oss fortsette å være rause og holde oss til det konservative antallet på 100.000 sauer for det ordinære tap som ikke skyldes rovvilt. Vi har ikke tidligere funnet noen forklaring på at lidelsene til de over tre ganger så mange individene skulle være mindreverdige i forhold til sauens lidelser i forbindelse med rovdyrangrep. Slik vi forstår det, har Statens Dyrehelsetilsyn nå klargjort dette på en eksemplarisk måte ved i lys av dyrevernloven å definere lidelsene hos rovdyrangrepne sauer som unødvendige, mens massedøden blant sauer utenom dette årsaksforhold må aksepteres ut fra de "rammebetingelser og muligheter som foreligger i dagens samfunn." Men selv om det er klargjørende, er det etter vår oppfatning ikke uttrykk for en nøytral anskuelse eller balansert vurdering – i beste fall kun en passiv og pragmatisk tillempling av dyrevernet. Det er derfor egnet til å svekke tilliten til Statens Dyrehelsetilsyn.

Sterke naturopplevelser blir dramatiske bilder

Magne Håland oppsøker de sterke naturopplevelsene. Hver vinter ligger han i telt sammen med et par kamerater på Dovre for å oppleve fjellet med kulde, snø og storm. Her kommer han også nær innpå moskusdyrene. I hjemtraktene i Østmarka går han ikke bare vanlige turer. Sammen med en liten gruppe venner legger han også ut åte, og legger seg i kamuflasje for å studere kongeørn og andre rovdyr på nært hold. Disse naturopplevelsene gir bilder som Magne vil holde fast og dele med andre, noen ganger som fotografier, men helst som storslagne, dramatiske malerier.

(Forts. side 18)

-Hjelper ikke å frede en dyreart om leveområdene blir ødelagt

(fortsatt fra foregående side)

Av Ottar Johansen

–Får jeg et godt fotografi, stanser jeg kanskje med det. Er det noe jeg kan forbedre, gjøre annerledes, legge til eller trekke fra, kan jeg sette jeg i gang med pensel og oljefarger. Noen ganger tar jeg et landskap fra et fotografi og legger inn dyr. For meg gjelder det ikke først og fremst å presentere hver enkelt art med hver enkel fjær eller hvert enkelt hår, men å vise dyr i sitt naturlige miljø. Det hjelper ikke å frede en dyreart dersom biotopen, dens leveområde, blir ødelagt, understreker kunstneren.

I høst fylte han 50 år, noe som ble markert med en utstilling i Galleri Skårer. Her presenterte han et bredt utvalg av sine arbeider, både gamle og nye, for sambygdingene. Sammen med veterinær Ellen Tangen bor han noen kilometer tilbaketrukket fra tettbebyggelsen, midt i en frodig natur der de store skogområdene begynner. Utstillingen ble godt mottatt. Mange bilder ble solgt, og kontakten med publikum var god. Utstillingen ble besøkt av et stort antall skoleklasser. Elevene visste å sette pris på Magnes naturalistiske og dramatiske naturskildringer.

–Kommunikasjonen mellom kunstneren og hans publikum er viktig. Mine bilder kan alle forstå. I en periode fikk jeg en del bestillinger fra jegere som gjerne ville ha bilder som viste vanlige bytedyr som elg, rådyr og søte små harer. Det ble etter hvert vanskelig for meg. Mine motiver er heller rovdyr, som kongeørn, fiskeørn, hønsehauk, falker, fjellrev, rødrev m.m. Moskusen vender jeg stadig tilbake til, selv om oppholdene i vinterfjellet kan være strabasiøse til det smertefulle med ned til 15 kuldegrader og en vind som trenger gjennom alt.

–Moskusen gjør et voldsomt inntrykk på meg. Den samme arten gikk og beitete ved siden av mammuter! På Dovre kan

vi fortsatt se dem levende, som en overlevning fra forhistorisk tid. Etter mange års erfaring, trodde jeg jeg skjønte dyrenes psykologi. En gang var jeg på 30 m hold fra en okse for å fotografere. Den snøftet for å varsle om at jeg var kommet for nær. Jeg trakk meg litt tilbake, og begynte å gå i en bue rundt den. Jeg hadde ventet at den skulle varsle igjen om den mente alvor. Men i stedet satte den mot meg i full fart. Jeg løp alt det jeg kunne, men hadde dyret til slutt bare en meter bak meg. Jeg var sikker på at min siste time var kommet da jeg nådde fram til en bratt skrent med et vierkratt. Jeg løp ut i dette med lange skritt, og klarte å holde meg oppreist. Da jeg så meg tilbake, sto moskusen på toppen og så ned på meg. Den hadde satt seg i respekt, og fulgte meg ikke videre.

Moskusen varsler ved å snøfte. Hvis du da trekker deg forsiktig tilbake, føler dyret at det har kontroll og at det ikke er truet. Da vil den vanligvis ikke gå til angrep.

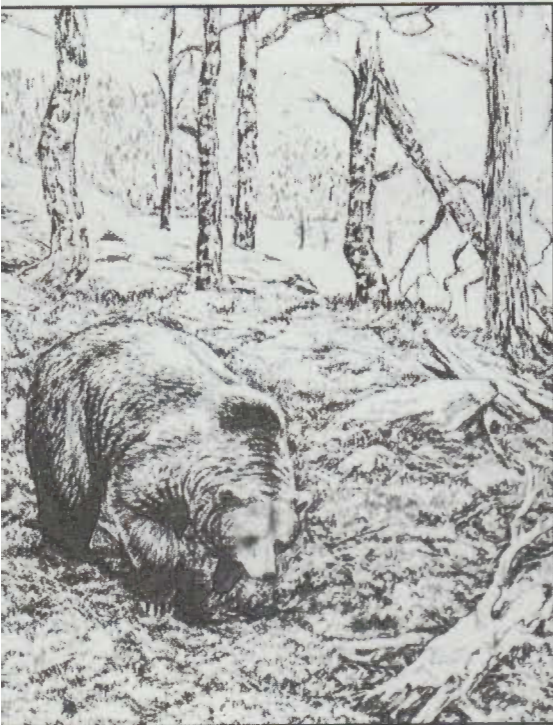
Magne har opp gjennom årene malt 40–50 større oljemalerier med moskus som motiv. I fjellandskapene dukker det også noen ganger opp rein. Fjellrev har han ikke møtt i naturen, men etter å ha studert dyr i fangenskap, har han også malt flere landskap med fjellrev. De store rovfuglene som kongeørn, fiskeørn, hønsehauk m.fl. er han også spesielt opptatt av.

–Vi har i en tiårsperiode drevet med foring i et ørneterrang et sted på Østlandet. Her har vi satt opp kamuflasje og kan følge de store fuglene på nært hold uten at de blir forstyrret. Her har vi observert hønsehauk og kongeørn. Formålet er å ta video og fotografier. Vi har fotografert ørneslåsskamper på nært hold, uforglemmelige skuespill. Jeg er opptatt av å oppleve de ville dyrene i sitt naturlige miljø, med vær og belysning som viktige faktorer. Dette inspirerer meg til malerier.

Magne begynte ikke som "fuglekikker" som så mange andre naturinteresserte. Han kom til det naturfaglige via kunsten. Men tidlig påvirkning fikk han som speider, og av faren, som strevte mye for å få filme elg med 8 mm-kamera.

–På kunst- og håndverksskolen gikk jeg en periode i klasse med Jan Petter Bratsberg, som arbeidet med dyr og landskap i en naturalistisk teknikk. Senere arbeidet jeg i sivilarbeidstjenesten for Norges geografiske oppmåling i Nord-Norge. Der opplevde jeg en knallsommer, og begynte å male naturalistiske bilder basert på det jeg så.

Realistiske naturskildringer er for tida ikke anerkjent som god kunst her til lands. Magne er antatt av juryen for Statens kunstutstilling, "høstutstillingen", fem ganger, men hans naturalistiske naturmotiver har hittil ikke sluppet gjennom nåløyet. For noen år siden spilte han juryen et lite puss: Under psevdonym sendte han inn et lettvent

Litografier av Magne Håland illustrerte boka *Ulvne på Bjørnehøyden* av Kjell I. Wålberg.

Magne Håland med et av sine store malerier av moskusdyr på Dovre.

ekspresjonistisk motiv av en hund idet den løftet på bakbenet og sendte en stråle, som en harselas over de rådende moteretninger i kunsten. Bildet ble antatt!

Nå smiler han litt av episoden:

—Mange kunstnere som arbeider med abstrakte bilder, men har tilegnet seg skikkelige tegneferdigheter, aksepterer mine bilder. Motekunstnere har ingen mulighet til å forstå det jeg driver med.

Er det kunst å gjengi naturen realistisk?

—Hva er kunst? En riktig nok noe foreldet definisjon er at kunst er "natur sett gjennom et temperament". Jeg formidler mine naturopplevelser gjennom mine følelser. For meg er det viktig at den håndverksmessige utførelsen av bildene har en høyest mulig kvalitet. Gjennom dette kan jeg gi uttrykk for min sjel.

Både størrelse og levesett er medvirkende når Magne velger store rovdyr og andre store dyr som utgangspunkt for sine arbeider: De er så store at får en dominerende plass i landskapet, og de hersker over liv og død i et merkelig og intrikat spill der noen byttedyr blir drept og spist, mens andre får leve videre.

Magne har også engasjert seg i rovdyrbatten med avisinnlegg. Tidligere skrev han under fullt navn, senere under psevdonym. Han blir imidlertid møtt med de samme, gamle argumentene, det er liten vilje til å se saken fra en annen side.

—Jeg har vist bilder på villmarksmessa og møtt jegere som helst vil skyte på alt som rører seg, og jeg har stilt ut i kunstgalleriet Oro på Elverum. Kanskje kan mine bilder bidra til å åpne folks øyne for at rovdyra også har en plass og en funksjon i naturen.

Rovdyr bidrar til å holde stammene av hjortedyr sterke og sunne. En erfaren elgjeger har fortalt at innslaget av ulv vi har fått i skogene i Aurskog Høland ikke har ført til færre elg, men

til at elgbestanden tvert om har fått flere kalver. Når folk sier at det er ikke elg å se, kan det også bety at elgen har endret atferd og blitt mer vare. De beste og sterkeste dyra klarer seg, og formerer seg videre.

Magnes kone har nå en anatolsk gjeterhund som hun planlegger å avle på. Dette er en stor og sterk hund som tidligere ble brukt av gjeterer i Tyrkia for å beskytte saueflokk mot løver og andre store rovdyr. Dette ser han som en mulighet for sauenæringen i Norge.

Selv har han ingen direkte erfaring med ulv og bjørn, bortsett fra det han har sett i dyreparker. Når det gjelder moskusstammen på Dovre, hadde han gjerne sett en ulveflokk i området.

—Moskusen har ingen naturlige fiender.

Ulven har ingenting å stille opp mot en velorganisert moskusflokk som stiller seg opp som en ringborg. Men en ulveflokk vil kan av og til klare å skille ut et enkelt svakt dyr. Dette ville være en fordel for moskusbestanden, som er svekket av innavl med en del svake og syke dyr.

—Hva kan gjøres for å øke forståelsen for at vi skal ha rovdyrbestander i Norge?

—Det eneste som nytter, er å få ut saklig informasjon. Det viktigste ved å være medlem i Foreningen Våre Rovdyr er å støtte dette opplysningsarbeidet. Det får folk til å stoppe opp og tenke seg om. Og når vi greier å nå ut i de store, riksdekkende media, er det veldig bra. Det er der kampen står. Vi kan holde på på kammerset så mye vi vil, det er først når vi kommer ut med saklig informasjon at det har effekt.

Kongeørn og reintap på Finnmarksvidda

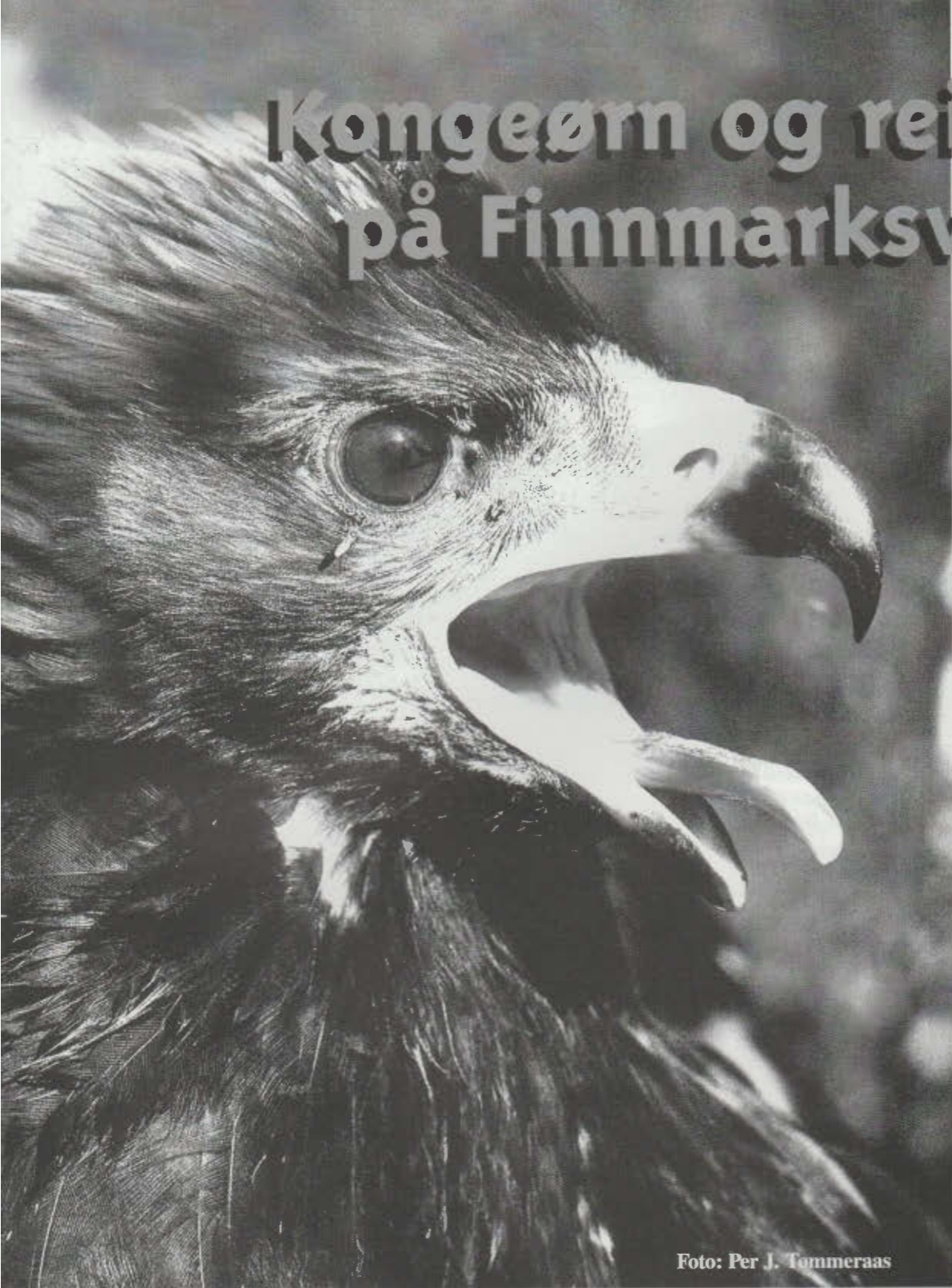

Foto: Per J. Tømmeraas

Per J. Tømmeraas fikk i høst Midt-Norsk Natur- og Miljøpris for sin mer enn 30 årige innsats for jaktfalk på Finnmarksvidda. Han er en internasjonalt anerkjent rovfuglforsker. Etter fall fra et falkeereir, er han ikke lenger aktiv i forskningsmiljøene, men arbeider med diverse bokprosjekter om natur og miljø.

Av Per J. Tømmeraas, leder for konsekvensundersøkelsene på rovfugl i Alta-Kautokeinovassdraget.

EFTER Å HA LEST Fylkesmannens siste pressemelding om ørn-reinproblematikken på Finnmarksvidda, må jeg virkelig spørre meg om det er her i dette landskapet jeg har drevet rovfuglundørsøkelser de siste 35 årene? Eller er det slik å forstå at "den absolutte fornuft" definitivt er avgått ved døden sammen med de 15.170 ørnedrepte reinsdyrene?

Den kunnskapsløse aggressive holdningen ble lansert for en tid siden straks etter skiftet av mannskap ved Miljøvernavdelingen i Vadsø. Plutselig var det blitt så mye kongeørn og laksand ved Alta-Kautokeinovassdraget at det truet både rein og laks. Totalfredning og fredningstider ble satt

til side og man begynte å definere og gi fellings-tillatelse på skadefugler. Med andre ord naturen skulle reddes ved å gjeninnføre den 100 år gamle antikverte og forkastelige "børsepipezoologien" – og det mot to av dalens egne "urinnvånere".

Jeg tør våge den påstanden at dette vassdraget er et av de best undersøkte områdene i landet med hensyn til de aktuelle artene. Men ansvarlige myndigheter synes ikke å være interessert i konkrete biologiske fakta og velger i stedet å lytte til forståelsepåere og grupper med særlig høyt støy-nivå. I alle fall har det ikke kommet en eneste henvendelse til oss som i en mannsalder har drevet ornitologiske registreringer på denne delen av vidda. I stedet har Miljøvernavdelingen valgt å

samarbeide med Statsskog, en etat uten zoologisk fagkunnskap som helt har tatt av og mistet bakkekontakten i ørnespørsmålet. På vårvinteren stod det på trykk at bortimot 1000 kongeørner herjet i reinflokkene inne på Finnmarksvidda! Siste driftsåret skal de ha drept 15.170 rein! Det tilsvarende en sammenhengende rekke av dyr på en 44 km lang strekning fra Kautokeino til Finskegrensen! Når Miljøvernnavdelingen adopterer slike hårreisende anslag og bruker det som underlag og påstår at kongeørnen de siste årene har vist en urovekkende økning – som gjør det nødvendig med en bestandsreduksjon, er det på tide å foreta en grenseoppgang slik at Finnmarks egen befolkning selv kan se hvor uhyrlig denne påstanden er.

Kongeørnens levesett står i en særstilling blant rovfuglene og gjør det umulig å blomstre opp på kort tid slik for eksempel fjellvåken og snøugla kan gjøre i gode smågnagerår. Som en fåtallig, stasjonær og arealkrevende art, får de i gjennomsnitt bare 0,5 unger pr. par pr. år. Dessuten dør 75 % av ungene før de begynner å forplante seg i 5–6-årsalderen.

Kongeørnen er en av de best studerte rovfuglartene i verden og dens jakt- og matvaner er godt kjent. Arten er langt ifra noen lystmorder som går løs på store reinflokker og dreper for fote slik enkelte har hevdet. Først og fremst er det alt for risikofyllt og farlig for en rovfugl på 3–6 kg å velge så store og kraftige byttedyr. Derimot er det viktig for arten å spare energi ved å velge ut syke og avkreftede dyr samt å ty til åtsler som oppsøkes så lenge det finnes mat igjen. Et halvt kilo kjøtt er en rikelig dagsrasjon for en kongeørn.

Så over til sakens kjerne: Hva er sannheten omkring kongeørnbestanden på vidda. Min påstand er som følgende: Der er aldri noen gang blitt funnet et eneste kongeørnreir inne på Kautokeinovidda. Utsagnet bygger på granskning av 150 år gammelt kildemateriell i engelske arkiver, gjennomgang av den totale norske ornitologiske litteraturen samt 35 års eget arbeid i trakten. Den eneste nåværende beholdningen er 3 uregelmessig hekkende par lenger nord i Altavassdraget, og disse har nærmest sluttet å forplante seg det siste 10-året.

Resultater lagt fram på et nordisk kongeørnsymposium denne høsten, viste den samme negative trenden hos nordsvenske ørner som nesten ikke får fram unger. Men deres ørner var av en langt snillere kategori da de bare stod for 2 % av dødeligheten på rein – mot 41 % i Norge! Finlands totale hekkebestand i år 2000 var 123 par.

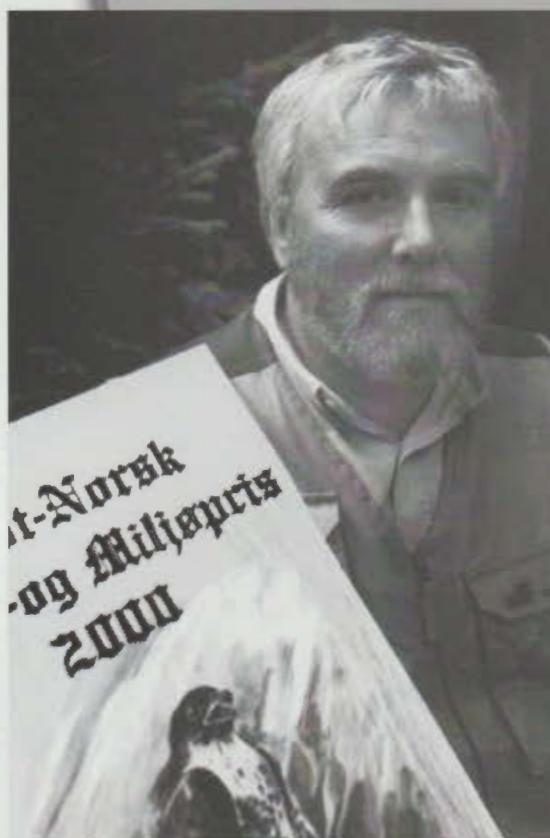
Man må med sorg konstatere at inkompetente personer vinner fram og kan utøve sitt vanstyre innen offentlig viltforvaltning på denne måten. De siste påståtte kongeørnherjingene er så feilaktige og graverende at Direktoratet for naturforvaltning og Miljøverndepartementet snarest må på banen for å rydde opp.

Utdrag av pressemelding fra
Fylkesmannen i Finnmark 12.10.2000

"Rovdyrbestanden i Finnmark må ned"

Fylkesmannen vil styrke samarbeidet med reindriftsmyndighetene for å løse rovdyrproblemene i Finnmark

I en pressemelding kommer det fram at det er nødvendig å redusere bestandene, da spesielt av jerv og kongeørn. I løpet av ett år, fra 1. april i fjor til 31. mars i år, har 400 driftsenheter i Finnmark og Nord-Troms meldt inn tap av om lag 52.000 reinsdyr. Av dette er det søkt om rovdyrerstatning for 37.000 dyr. Det er innvilget erstatning for nær 12.000 dyr, med en samlet utbetaling på 17,5 millioner kroner. Det er en stor økning i forhold til forrige reindriftsår, da det ble gitt erstatning på vel 11,5 millioner kroner. I følge pressemeldingen fra fylkesmannen er det dokumentert rovdyrskader i flere reinflokker enn før, og spesielt har bestandene av jerv og kongeørn økt sterkt. Det har ikke vært dokumenterte skader forårsaket av bjørn eller ulv det siste reindriftsåret.

Per J. Tømmerraas med natur- og miljøprisen han fikk i høst. (foto: Nils Toldnes, Adresseavisen)

Pioneren Paul Granberg:

Av Ottar Johansen

-Interessen for dyrelivet, og naturen som helhet, har vært min overordnede drivkraft, sier Foreningen Våre Rovdyrs første leder. Han er respektert for sine brede kunnskaper og sin skarpe formuleringsevne, og deltar aktivt i kampen for at rovdyra skal få sin rettmessige plass i naturen.

Vedtatt fredning - fortsetter utrydding

ULVEJEGERNE HAR NYLIG vært i aksjon noen kilometer fra tettstedet Koppang i Stor-Elvdal kommune i Østerdalen. Når den første snøen har falt, kommer jegerne trolig tilbake for å utrydde de to ulveflokkene som holder til i Stor-Elvdal og Rendalen kommuner, dersom en del politikere og næringslivsfolk får det som de vil.

I en trivelig enebolig på Koppang bor Paul Granberg, den første lederen av Foreningen Våre Rovdyr, og en av veteranene i kampen for at de store rovdyra skal få tilbake sin rettmessige plass i norsk natur.

Er han sint over myndighetenes fortsatte utryddelsestaktikk? Harm er vel et mer dekkende uttrykk for en mann som Paul. Men det er ikke en blind harme: Paul bevarer roen og argumenterer tålmodig, klart og skarpt. For myndigheter og folk flest blir det vanskelig å overse en slik stemme i rovdyrdebatten.

Paul har dette i blodet. Han vokste opp på et småbruk som sønn av en skogsarbeider. Det var 5 km fra nærmeste bilveg og 7,5 km til skolen. I ned til 30 – 35 graders kulde måtte han gå gjennom skogen annen hver dag. Det første skoleåret riktig nok sammen med en storesøster. Halvannen time hver veg. Det var mørkt da han startet om morgenen, og mørkt før han kom hjem om kvelden. På vinteren brukte han ski, på barmark hadde han bare føttene.

– Jeg husker både de lyse og de mørke dager. Når jeg startet hjemmefra, kunne det være 5 – 6 kuldegrader i høyden, mens det nede i dalen viste seg å være 30 minus. Under snøsmeltingen om våren hente det at jeg fikk støvlene fulle av isvann nesten med det samme jeg startet på hjemveg.

Blant de lyse minnene husker jeg alle opplevelser i naturen, dyrelivet spesielt. Det første møte med en elgokse som skrevet over stien like foran meg en rimkald høstmorgen i strålende motsol, står ennå som spikret i minnet.

– Jeg husker også, ikke med skrekk og gru, men med fornøyelse, da jeg på hjemmeveien i mørket gikk rett på en tiur som hadde gått til ro innunder ei granbusk. Den laget et forferdelig spetakkel og klasket til meg på leggen med ene vingen i det den før. At jeg i ettertid fikk hjertetrøbbel er ikke så rart! I den perioden var jeg nemlig kolossalt mørkredd. Men jeg skjønnte etter hvert at om jeg ville bli kvitt det, hadde jeg bare en ting å gjøre. Jeg begynte å gå rett mot alt som virket skremmende, til jeg fant ut hva det egentlig var. På den måten kurerer jeg meg selv i løpet av få uker, og har siden aldri vært redd for å gå i mørket.

STIMULERT AV NATUREN

–Opplevelsene med naturen og dyrelivet var en kraftig stimulans for meg i oppveksten. Alle søker etter meningen med livet. For noen har jeg forstått at dette kan være brysomt. For meg falt brikkene på plass, jeg levde opp som en del av helheten. Det gav meg en dypere forståelse av tilværelsen som kanskje kan være vanskelig å oppnå for folk som vokser opp under andre forhold.

Som 15-åring var Paul konfirmert og plassert i arbeidslivet. Han ble skogsarbeider med tigersvans, øks og barkespade, fram til 18 måneders militærtjenesten i Luftkommando Nord-Norge. Det var før det motoriserte skogbrukets tidsalder. Tømmeret skulle felles, kvistes og barkses for hånd – et slit i 25 – 30 graders kulde, meterdyp snø og tælne, kvistrike fjellskogsgrener.

Paul så klart for seg at dette ikke var en akseptabel framtid, men å skaffe seg en utdanning fortonte seg samtidig som bort i mot umulig. Men etter et par vintre på folkehøgskole for å friske opp allmennkunnskapene, begynte han på skogskole. Etter det ble det jobb som skogtaksator en kortere periode før han kom over i viltstellet og viltforskningen, hvor han siden arbeidet i både privat og offentlig tjeneste. Med permisjon fra daværende Direktoratet for vilt og ferskvannsfisk, tok han også videre utdanning og kunne siden titulere seg som utmarkstekniker.

Hele tida var interessen for dyrelivet og naturen som helhet, hans altoverskyggende drivkraft.

FLYPEILING OG FOTOGRAFERING

Forskningsassistanse og forvaltning av hjortedyr har vært Pauls hovedarbeidsområder. Han har arbeidet både med hjort, rensdyr og elg over det meste av Sør-Norge og deler av Trøndelag. Han har vært blant pionerene hva angår bestandtelling og registreringer av hjortedyr fra småfly. Med godt over 2000 timer i lufta på søk etter dyr, hevder han å ha sett de fleste kvadratmetrene av landsdelen fra oven. Paul var også med på utprøving av flypeiling på radiomerkede dyr, hvilket ble et kjempeskritt framover i viltforskningen.

De første bestandstillinger av villrein ved hjelp av flyfotografering, ble utført av viltforskningen i samarbeid med Widerøes flyselskap. Fotograferingen ble utført med store og tungvinte mellomformats- og storformatskameraer. Paul tok i bruk sitt lettvinde småbildekamera i 1971. Det krevde imidlertid full kjennskap til hva teknikk og kjemi kunne vriste ut av den lille filmruta, og Paul tok derfor ett års grunnleggende fotoskole. Samtidig kom det brukbar zoomoptikk

Det første møte med en elgokse som skrevet over stien like foran meg en rimkald høstmorgen i strålende motsol, står ennå som spikret i minnet.

(forts. neste side)

(forts. fra forrige side)

på markedet, som bidro til at formatet kunne utnyttes optimalt. Kombinasjonen gav i ett tilfelle bilde av en reinsdyrflokk på vel 6000 dyr som kunne skilles fra hverandre og telles, med en filmrute på 24 x 36 millimeter som grunnlag. Arbeidet førte imidlertid til at det tekniske ved fotograferingen overskygget det mer kreative, noe som Paul i dag gremmer seg over – nå har jeg fankern meg vorte så gammel og treg at det er i seneste laget å gjøre noe med, kommenterer han!

– Mitt første oppdrag med radiopeiling av villdyr fra fly, var en av de første elgene som ble radiomerket i Norge og som bakkemannskapet hadde mistet kontakten med. Med én antenne primitivt festet til vingestaget, og mottaker plassert i fanget, tok det ikke mange minuttene før dyret var lokalisert. Etter dette ble det mange timer flypeiling etter radiomerket elg i årene som kom. Med de lange avstander i til dels vanskelig terreng som både hjortedyr og ikke minst store rovdyr kan tilbakelegge på kort tid, er det ofte umulig å beholde kontakten fra bakken. Et spesielt minne har jeg fra peiling av ei lita perleugle med en radiosender på størrelse med en lillefingernegl. Jeg tok den inn på 17 km. avstand fra fly.

– Med den erfaring jeg etter hvert fikk, var det naturlig at jeg også fikk gleden av å flypeile den første bjørnen som ble radiomerket på norsk jord. Flypeilingen av store rovdyr ble imidlertid av et mer beskjedent omfang. Det skyltes delvis et sviktende hjerte, men mest mitt klare standpunkt i rovdyrspørsmål. I Norge koster det å ha private meninger!

HAR SETT BARE TRE BJØRNER I NORGE

– Interessen for rovdyr var der nok fra barnsben av. Første gangen jeg var i mer direkte kontakt med bjørn var i 1947, da en bjørn slo sau et kvarters gange fra skigarden heime. Jeg var raskt på pletten da jeg hørte om det, og fikk et overblikk over de typiske merker man finner etter bjørn ved en slik anledning. Til og med ett klart avtrykk av den svære bjørnelabben fant jeg. For meg som ikke hadde sett større rovdyrspør enn etter rev, gav helhetsinntrykket av størrelse og styrke et veldig inntrykk. Til tross for det skremmende ved et drept husdyr som ikke lå langt fra skolevegen, visste jeg fra dette øyeblikk at et slikt dyr måtte jeg en gang i framtida få se der ute i skogen. – kanskje en uventet reaksjon hos en 12 – 13 års guttunge som ikke lenge før var uhyre mørkredd.

– Det gikk mange år før drømmen gikk i oppfyllelse, og utallige timer ble brukt målrettet for å se bjørn. I løpet av de senere åra har imidlertid "guttungen" sett opp mot et 40-talls bjørner ute i den frie natur. Tankekorset er at jeg har sett bare tre i Norge, resten i svenske skoger. Videre var alle tre i Norge radiomerka dyr, mens nesten alle jeg har sett i Sverige var umerka. Det var først da jeg kom ut i svenske bjørneområder at jeg forsto hvorfor jeg aldri så bjørn hjemme. Det var kort og godt et spørsmål om bestandstetthet – nesten som å lete etter nåla i høystakken framfor å gå i nåleputa!

VEDTOK FREDNING – FORTSATTE UTRYDDING

– Tidlig så jeg hvordan rovdyrforvaltningen fungerte innenfor det norske viltstellet. Man total-

fredet de store rovdyra for et syns skyld, men allerede etter 2 – 3 år gikk man over natta fra totalfredning av bjørnen til en "en gros" fellings-tillatelse på 5 bjørner bare i Trysil kommune, og satte dertil på en statslønnet yrkesjeger med 2 – 3 medhjelpere og tillatelse til bruk av motorisert kjøretøy i utmarka for å felle dyrene. Etter en hel vår og sommer, hadde man hatt sporkontakt med kun ett eneste dyr i hele Trysil! Men fellings-tillatelse og nødvergefellinger fortsatte både her og der. I ettertid kan vi av fellingsstatistikken se at fredningen ikke har hatt noen som helst betydning – det er felt like mange bjørner etter fredningen som før, og etter 30 års såkalt totalfredning har vi fortsatt ikke fått etablert en reproduserende bjørnebestand i Sør-Norge.

– Et nytt eksempel på dette "spill for galleriet" fikk vi i fjor da retten fastslo at myndighetene hadde brutt sine egne lover ved å gi fellings-tillatelse på to ulver før det oppsatte bestandsmål var nådd. Da gikk man til en lovendring som overlater til faglig skjønn (hos politikere og byråkrater) å gi fellingstillatelse ut fra potensielle skadehensyn. Etter mitt syn vil det i praksis si å avskjære rettsvesenet fra muligheten til å kontrollere om myndighetene overholder sine lover og forskrifter, i det at retten bare i svært begrenset grad kan overprøve faglige spørsmål. Dette gjør man tross i de enstemmige stortingsvedtak og internasjonale forpliktelser til å ha levedyktige bestander av store rovdyr i Norge.

– Ellers er det fornøylig å se at bøndene nå hevder at kjerneområdeforvaltningen er en feilslått politikk. Denne forvaltningsmodellen ble nemlig fremmet etter at de forsto at Norges Bondelags første forslag om såkalte "rovdyrfriske soner" ikke var forenlig med norsk lovgivning. Kjerneområdene skulle da være områder med spesielt tette bestander, der arten skulle sikres yngling og overlevelse, slik at man kunne være mindre restriktiv utenom disse områdene. Som ventet gikk det ikke lenge før man lot som om kjerneområdene var naturvernets idé og at det var kun innenfor disse områdene at arten skulle forekomme. Og nå skal altså kjerneområdene bort! At bøndene innrømmer sin feilslåtte politikk kunne kanskje være et fremskritt, dersom stortingspolitikkerne tok de rette konsekvenser av det.

EN ROVDYRFORENING BLE TIL

Paul har fulgt rovdyrdebatten – som viltstelledebatten forøvrig, helt siden den nye Jaktloven kom i 1952, over til Viltloven av 1981 og frem til dagens situasjon. Likeledes utbyggingen av de offentlige viltstelletater fra hele greia besto av et jaktkontor underlagt Landbruksdepartementet, med et noe mer frittstående Statens Viltundersøkelser, som holdt til på Tøyen i Oslo. Utviklingen har gått via et jakt- og ferskvannsfiske-direktorat med underliggende avdelinger for viltforskning og fiskeforskning, til opprettelsen av Miljøverndepartementet dit direktoratet og forskningen ble overført fra Landbruksdepartementet. Og til slutt Direktoratet for naturforvaltning med forskningen overført til en privat stiftelse (NINA).

Det var med bakgrunn i Pauls lange fartstid og brede erfaring med vilt, viltforvaltning og viltforskning at han i 1986 ble oppfordret til å bli med og dra i gang Foreningen Våre Rovdyr. Dette ikke minst for at han opp gjennom årene

- Med den erfaring jeg etter hvert fikk, var det naturlig at jeg også fikk gleden av å flypeile den første bjørnen som ble radiomerket på norsk jord.

Først på 1970-tallet "fnøs" de fleste fotografer ved tanken på å bruke småbildekamera til flyfotografering under villreintelling.

Et "historisk" bilde. Flyver Bjørn Fossum fra Lillehammer har klargjort sitt saktegående Auster småfly for den første flypeiling etter radiomerket bjørn i Norge, våren 1988.

Slik så den ut, den første bamsen som ble radiomerket på norsk jord.

Den nordiske gaupa blir liten og puslete sammenlignet med de store afrikanske kattedyra.

(Alle foto: Paul Granberg)

hadde skrevet en del i aviser og tidsskrifter om både rovdyrforvaltning og annet viltstell. Etter eget utsagn var det noe motvillig han ble valgt til foreningens første leder, og det første styret var allsidig sammensatt av både husdyreiere og fagfolk innen biologi/ zoologi/ ornitologi. Tidsskriftet kom ut første gang i 1987, og Paul satt som leder i tre år. Da syntes han at han hadde oppfylt sin oppgave. Morten Bilet kunne overta vervet.

– Bakgrunnen for at foreningen ble stiftet var en forvaltning som ikke i tilstrekkelig grad fulgte opp Viltlovens formål, men lot seg i for sterk grad dirigere av presset fra næringsinteressene. Vi hadde fortsatt et jakt- og fiskedominert direktorat – ikke et naturforvaltningsdirektorat. Samtidig telte den skandinaviske ulvestammen 5-6 individer som levde på grensen mellom Norge og Sverige, og den norske bjørnestammen viste seg å ligge langt under det antall som våre myndigheter opererte med. Bestandene av gaupe og jerv var heller ikke mye å skryte av.

– Selv om ulvens bestandssituasjon har bedret seg noe, er den generelle situasjonen heller ikke nå på langt nær tilfredsstillende. I det minste her i Hedmark har bjørnbestanden og gaupebestanden snarere gått til bake de to-tre siste årene. Usakligheten og intensiteten i presset mot rovdyr er ikke blitt særlig bedre. Foreningen vil derfor ikke mangle arbeidsoppgaver framover, men spørsmålet er hvor lenge man makter å basere foreningens drift utelukkende på frivillig, ulønnet innsats. Et bedre inntektsgrunnlag og et nært samarbeid med andre organisasjoner vil antakelig bli en betingelse for det videre arbeidet.

POLITIKERNE HAR SVIKTET

Da Stortinget i 1981 enstemmig vedtok Viltlovens formålparagraf, hadde man hatt problemer med rovdyrskader på beitedyr i flere områder langs grensen til naboland, i hele etterkrigstiden.

– Slik jeg ser det kan derfor ingen stortingspolitikere, verken fra den gangen eller nå, påbe-

(forts. neste side)

(forts. fra forrige side)

rope seg at Stortinget ikke visste at det ville bli konflikter mellom beitedyr og rovdyr da man vedtok lovens formål, med den følge at bestandene av store rovdyr må økes. Dermed var det også en selvfølge at vedtaket måtte berøre arbeidsområdet til to departementer – Miljøverndepartementet, som har oppgaven med å forvalte viltet, og Landbruksdepartementet, som har som oppgave å forvalte husdyrholdet.

– Miljøverndepartementet har, om enn ikke alltid like helhjertet, så i det minste gjort hederlige framstøt for å ta vare på rovdyra i vår fauna. Det er imidlertid vanskelig å få øye på at Landbruksdepartementet har gjort noe som helst for å tilpasse husdyrholdet slik at Viltlovens formål og det enstemmige stortingsvedtak kan gjennomføres, snarere har det bidratt til å øke saueholdet i rovdyrutsatte områder.

– Det er for så vidt greit at fagfolk innen byråkratiet tilstreber sine idealer. Men når dette skjer på en ikke bærekraftig måte og i strid med overordnede og enstemmige stortingsvedtak, er det politikernes plikt å ta knektene i øra å be dem ta hensyn til gjeldende lov. I stedet har vi stadig sett at politikere klandrer byråkratene i Miljøverndepartementet for at de gjør sin plikt i henhold til loven, og i tillegg pålegger dem ansvaret for beitedyra og dermed husdyrforvaltningen.

– De moralske argumenter i rovdyrspørsmål er et kapittel for seg. Når huskatten, reven eller røyskatten fanger mus og ofte piner dem til døde, er det helt i orden og regnes som nyttig. Når ulv dreper elg for å skaffe seg mat, er det dyreplageri og en tragedie. Men når mennesket år etter år gjennom mer en 50 år, har sluppet levende sau ut som mat til bjørnen langs svenskegrensa, så er altså ikke menneskets handling dyreplageri! Hvis det at et dyr blir drept for å skaffe et annet dyr eller mennesket mat er en tragedie, bør mennesket vurdere å legge sin kjøttproduksjon på store dyr som det kreves få individer av for å dekke behovet, framfor å legge produksjonen på små dyr som sau og kylling. Et liv er vel et liv, samme om det bor i en stor eller liten kropp?

– Et dilemma for politikere blir det når man vil skyve vår del av ansvaret for å ta vare på faunaen og dermed fremtidige ressurser og muligheter, over på andre og til dels fattigere nasjoner. Hva slags moral er det?

– Det er kortsiktig økonomisk utnyttning av naturen som fortsatt dominerer politikernes vurderinger. Men det kan ikke være slik for enhver pris. Det er forstemmende å se at den diskusjonen som man gjorde seg ferdig med i 50-åra, også når det gjelder forholdet rovdyr og annet vilt, nå dukker fram igjen. Man kommer ikke framover ved stadig å gå tilbake ved hvert generasjonsskifte. Det gjelder for så vidt også andre forhold i samfunnet, og kunne med fordel gjøres til et eget studium.

MANGE PÅ LANDSBYGDA ER FOR ROVDYR

Et par uker før vårt møte med Paul ble det skutt en ulv fra den såkalte Koppangflokken.

– Rovdyrmotstanden i distriktet er på langt nær så enstemmig som det fremstilles i media. For meg som er født, oppvokst og har bodd på landsbygda hele mitt liv og kjenner forholdene ut og inn, blir det direkte komisk når stortingspoliti-

kere framstiller rovdyrkonflikten som en konflikt mellom by og land. Det viser at de ganske enkelt ikke har gjort lekse si. Det finnes flere meningsmålinger som viser et langt mer nyansert bilde, der by og land er mer jevnstilte i synet på rovdyr. I den forbindelse kan det godt nevnes at medlemsmassen i Foreningen Våre Rovdyr viser at Oslo er det fylket som har desidert lavest medlemstall i forhold til befolkning, og at rovdyrfylket og landsbygdfylket Hedmark har flest medlemmer i forhold til folketall. Dette bør stortingspolitikere merke seg. Jeg er ikke redd for rovdyr, men generelt uhyre redd for styrende politikere som ikke setter seg inn i de saker som behandles, enten det nå gjelder rovdyr eller andre samfunnsproblemer – lokalt som sentralt.

Pauls sterke interesse for natur og dyreliv var også avgjørende for hvor han bosatte seg, da han flyttet til Koppang for fire år siden. Innenfor kommunens grenser kan han finne hele den norske pattedyrfaunaen, unntatt pinnsvin og kanskje fjellrev. Samtidig finnes stort sett hele innlandsfaunaen av fugler. Bjørn kan av og til rusle forbi noen hundre meter fra hans bolig, og gaupa gikk gjennom hagen hans for et par vintre siden. Koppang ligger på revirgrensen til en av de to (dødsdømte) ulvefamilier som har etablert seg i området, og i heldigste fall kan han kanskje oppleve å stå på trappa og høre flokken hyle. Skogen er like innpå, og fjellet med store villreinflokker og jerv ligger tvers over dalen, et drøyt kvarters biltur unna.

Det er svært spennende å se hva høsten og vinterens ulvesporinger vil vise. Dersom myndighetenes bestandsmål er nådd, vil Pauls naboer av arten bli utslettet. Han har selv vært jeger meste parten av sitt liv, og er for så vidt ikke motstander av jakt verken på rovdyr eller annet vilt. Men betingelsen er at det vilt man jakter på kan sies å produsere et overskudd utover en levedyktig bestand. Det kan foreløpig diskuteres med hensyn til ulven. Jakten skal ikke være forenlig med utslettelse av arter, verken lokalt eller globalt.

Paul er opptatt av dyrelivet også i global sammenheng og ser det internasjonale ansvar for bevaring, der alle nasjoner har ansvar for sin naturlige fauna. I den forbindelse har han kostet på seg turer både til Afrika og Amerika, der han besøkte en rekke nasjonalparker. Forrige høst var han også med på den internasjonale bjørnekonferansen i Romania, som er kjent for sine store bestander av både brunbjørn og ulv.

LØVER OG LEOPARDER PÅ NÆRT HOLD.

– I Kenya og Tanzania fikk jeg sett alt det vi vanlig forbinder med afrikansk dyreliv. At jeg skulle få se ville dyr i slike mengder og på så nært hold, hadde jeg ikke tenkt meg. Hannløver med sine kraftige manker, og flokker av ville elefanter er et mektig syn. Til sammen så jeg 70 – 80 løver på helt ned til 4 – 5 meters avstand, i løpet av noen dager. Også afrikanerne har problemer med sine rovdyr, men jeg skulle like å høre reaksjonene både i Norge og verden for øvrig, dersom de bebudet at nå skulle løvene utryddes! Det som slår meg er allsidigheten og tettheten i bestandene av planteetende arter over alt hvor man har bestander av store rovdyr. Det rimer dårlig med Ola Normanns fantasier om at rovdyra spiser opp alt matnyttig vilt, avslutter Paul.

- Det er kortsiktig økonomisk utnyttning av naturen som fortsatt dominerer politikernes vurderinger.

"Det er farlig å kaste stein når man sitter i glasshus!"

Skal frykt styre viltforvaltningen?

I DEN SENERE TID har det blitt fokusert på enkelte menneskers frykt for store rovdyr som grunn for å bekjempe eller fjerne disse dyrearter fra vår fauna. Ikke minst har jaktinteresser og jegerorganisasjoner understøttet dette fokus. For noen mennesker er frykten reell, helt på linje med at enkelte føler frykt for til eksempel elg, hester, kuer, hunder og småkryp som edderkopper, huggorm, mus m.v. Det som setter frykten for store rovdyr i et spesielt lys, er at enkelte finner det formålstjenlig å nøre opp under en irrelevant frykt som vikarierende argument for å fremme egne særinteresser. Ved å spille på "tilforlætelige" fordommer, gir det lett aksept også hos lite reflekterte politikere.

Rovdyrforvaltningen er en del av viltstellet. Selv om det kan synes dårlig forstått, fremgår dette klart av blant annet viltlovens § 2. Et sentralt spørsmål blir da hva som skal danne grunnlaget for vårt viltstell. Dersom frykt skal legge premissene, må det være udiskutabelt at begrunnet frykt må vektlegges fremfor den mere ubegrunnede, og vi må da være villig til å ta konsekvensen av det.

Hva er farlig?

Den som bor på landsbygda behøver ikke å være så veldig observant for å registrere at det er langt flere vanlige mennesker som føler frykt ved å gå til skogs når jegerkorpset er ute (særlig under storviltjakten), enn de som ikke tørr gå på grunn av frykten for rovdyr.

Og dette er uten tvil reelt begrunnet!

Bare i løpet av forrige års jakt sesong ble en person drept og en alvorlig skadd ved vådeskuddsulykker under jakt i Norge. På ytterst få år blir det fortløpende drept flere mennesker på denne måten, enn hva rovdyr har drept i Norge i hele den historisk kjente tid. I løpet av etterkrigstiden har anslagsvis i overkant av et hundretalls mennesker blitt drept eller alvorlig skadet ved vådeskuddsulykker under jakt her i landet.

Til tross for dette foregår det jakt i en eller annen form stort sett hele året, og det kreves stadig utvidede jaktmuligheter for flest mulig jegere av nær sagt et hvilket som helst "kaliber".

Hvilke arter betinger risiko?

Vådeskuddsulykker skjer under all slags jakt. Tar man utgangspunkt i hvilke viltarter som betyr størst fare for mennesker, må man også ta med trafikkikkerheten. Selv om de fleste viltarter kan forårsake trafikkuhell, er det hjorteviltet og spesielt elgen, som er den største trussel. Det er interessant å merke seg at i stedet for å senke elgbestanden, settes det inn en god del ressurser på å motvirke at elgen kommer ut i trafikken. Det opprettholder jaktmuligheten og ulykkesrisikoen ved jakt forblir den samme.

Hvilke tungtveiende grunner har man så for å ha store bestander av viltarter som slik innebærer risiko for mennesker? Kjøttavkastningen kan neppe sies å være en tungtveiende grunn, så lenge vi har et jordbruk som fremstilles som

bærebjelken for bosetting i bygdene og som sliter med en stadig stigende overproduksjon av kjøtt, samt produksjonsbegrensninger på det meste.

Jegerne hevder da også at jakten først og fremst er en sport (jfr. begrepet sportsjakt). Dermed kan vi stille spørsmål ved om en liten del av befolkningen i slik utstrekning som nå, skal ha krav på å drive en sport som er til sjenanse og hinder for det store flertall i å utnytte sine lovbeskyttede rettigheter til fri ferdsel i utmark?

Hva blir konsekvensen?

Våre styresmakter hevder av vi må nøye oss med det minimum som sikrer levedyktige bestander av store rovdyr. Jeg ser dermed ingen prinsipielle grunner for at ikke denne linjen kan bli ført videre til å si at vi ikke trenger større viltbestander enn det minimum som skal til for å sikre levedyktighet i vårt totale dyreliv. Dermed kan bestandene av hjortevilt senkes til et nivå som overflødiggjør den jaktintensitet og risiko vi har i dag, og samtidig minimalisere hjortedyrskader på skog- og jordbruk. Hva småviltjakten angår, er det ingen tungtveiende grunner for at denne sporten skal drives i et slik omfang som nå. Om bestandene av disse arter skulle vokse, betyr det neppe fare eller skjer skade av betydning.

Minsker man jaktmulighetene, vil man samtidig redusere noe av det store hundeholdet vi har i dag, og som medfører at gjennomsnittlig 13 mennesker daglig gjennom hele året, oppsøker lege for behandling av bittskader fra hunder. En sjelden gang blir også barn drept eller får livsvarige skader ved angrep av hunder.

Hva vil vi?

Jeg har selv vært jeger i mesteparten av mitt liv, og har dessuten hatt mitt yrke innenfor viltstell og utmarksbruk. Jeg ønsker ikke en slik utvikling som jeg her har skissert. Men løfter man blikket og ser seg om i verden, er det ikke vanskelig å oppdage de sterke strømninger som går i mot jaktens brede plass i naturbruken. Selv om farten kan variere noe fra tid til annen, er det ingen tvil om at den skuta går med stø kurs – samme hva norske jegere og jaktinteresser måtte mene. Hva selv bølgeskulpene fra skuta kan utrette, burde Ola Nordmann forstå, og kanskje være en smule føre var. Det bør være i jakthusholdingens egen interesse å bidra til å dempe farten på skuta, i stedet for å gjøre sitt ytterste for å akselerere den. Også i vårt eget land har jaktinteressene sine begrensninger, og retten til fri ferdsel i et tilnærmet intakt livsmiljø er den eldste hevdvunnene rettighet i vår utmark. En rettighet som er lik for alle, uansett yrkes- og interesse-tilhørighet.

Tekst og foto:
Paul Granberg

Regjeringen ønsker ikke ny prinsippdiskusjon om rovdyr

SAMMEN MED REPRESENTANTER for en rekke fag- og naturvernorganisasjoner – ti i alt – møtte Foreningen Våre Rovdyr (FVR) tirsdag den 17. oktober miljøvernminister Siri Bjerke i hovedstadens Gamle Logen. De nærreste i MD-staben rundt statsråden var også til stede. Våre representanter var medietalsmann Morten Bilet og informasjonskonsulent Viggo Ree.

Etter en hyggelig mottakelse åpnet møtet med en presentasjonsrunde for alle representantene fra både organisasjonene og MD. Siri Bjerke startet med en innledningsrunde der hun tok opp mange temaer. Hun var også innom rovdyr. Våre representanter noterte følgende stikkord: Lokal forvaltning. Nettverkstenkning. Samarbeidet myndigheter – organisasjoner – næringsliv – fagbevegelsen. Fagområder – utfordringer. Handlingsplan for biologisk mangfold. Tenke ulike former for vern. Behovet for vern – forståelse blant befolkningen for restriksjoner på bruk. Om rovdyr: Holdningene i Stortinget – viktig hva som skjer – Ap ønsker ikke ny prinsippdiskusjon om rovviltpolitikken. Ap ønsker å styrke Stortingets vedtak fra 1997. Ulvpolitikken. Soneering. Statlig jegerkompetanse viktig. Andre rovdyr må mer i fokus: Regjeringen vil se nærmere på jervbestanden. Vil kjempe for å bevare rovviltpolitikken vi har i dag. Mange steder er det møter om rovvilt.

SONERINGSPLANEN

Deretter gikk ordet til organisasjonene. Først ut skulle de tre organisasjonene som ikke er med i Sabima. FVR fikk æren av å begynne. Morten tok ordet først og tok for seg ulvesoneringsplanen, og FVRs bekymring for ulveflokkene i Nord-Hedmark. Han påpekte bl.a. at det nettopp var i denne delen av landet at vi kan ha ulv uten konflikter med sau. Han minnet om sauetettheten i bl.a. Rogaland og Agder, og samarbeidet med Sverige. Viggo fortsatte og uttrykte FVRs skepsis mot lokal forvaltning av rovdyr. Lokal ulveforvaltning er dødfødt. Han presiserte deretter FVRs bekymring for den politiske situasjonen på Stortinget og presset for å få endret rovviltpolitikken i et land der bjørnen ikke en gang har klart å krysse grensen for å etablere seg som reproduserende art i Sør-Norge. Allikevel påstås det at bjørnebestanden i vårt land er for stor!

ERSTATNING FOR TAP AV VILT

Deretter tok Viggo for seg vår hovedsak: Advarslene til regjeringen mot å gi etter for kravene fra grunneiersiden om å få erstattet tapte jaktinntekter fordi ulven spiser elg (fordi naturen fungerer normalt). Han snakket en del rundt dette, og spurte om hvilke arter og krav som ble det neste hvis vi setter i gang denne spiralen.

Generalsekretær Morten Ree hadde et sterkt innlegg for Norsk ornitologisk Forening, bl.a. om Ramsar-konvensjonen og Tautra. Han tok også opp miljøvernavdelingen i Finnmark og den vanvittige erstatningen for jerve- og ørneskader til reindriftsnæringen – og om planene om å gi en rekke fellingstillatelser på kongeørn til neste år. Rune Aanderaa i Sabima klaget over manglende bevilgninger. Dette likte statsråden åpenbart dårlig. Aanderaa mente ellers at landbruksdepartementet burde finansiere rovdyrskadene – og ikke MD. På denne måten kunne man frigi en masse penger til biologisk mangfold-arbeid. Da ble det muntert i forsamlingen.

Mot slutten snakket igjen statsråden. Følgende på notatblokk: Viktig med innspill fra organisasjonene. Holder fast på lokal styrking i rovviltpolitikken. Press fra lokalt hold over hele landet – må få forståelse for rovdyrene lokalt.

Tre utfordringer i rovviltforvaltningen:

1. Forholdet til sau.
2. Forholdet til hjortedyr og jaktinteressene.
3. Ny dimensjon: Generell frykt for å gå i naturen pga. rovdyr – forståelse for de praktiske forhold – dempe frykten.

Videre: Bekymring for ulven i jaktkretser. Det er en trend i at flere blir mer opptatte av at ulv spiser elg – kontakt inn mot jaktmiljøer er viktig – ikke ny tanke om erstatning – elg/ulv – prøveordning nå: Staten leier rettigheter hos grunneierne. Begrense områder der dette har vært en realitet. Dialog for å sikre prinsippene i rovviltforvaltningen. Miljøvernministeren vil ikke unndra seg ansvar – følger opp stortingsvedtakene – dette er begrunnet. Vi skal ha ulv – har samarbeid med Sverige. Norske myndigheter har gitt innspill på ulveforvaltningen i Sverige.

MIDLER TIL INFORMASJON

Viggo fikk siste ordet i en avslutningsrunde fra deltakerne. Han tok Bjerke på ordet når det gjaldt frykten. Stikkordet er informasjon – langt mer informasjon, understreket han, og nevnte at FVR har kompetanse, kunnskaper og arkiver, men mangler penger til å få dette ut. Organiserte mediakampanjer mot rovdyr påvirker opinionen sterkt. Han nevnte spesielt avisenes rolle – særlig Nationens og Østlendingens destruktive propaganda. Men han roste også Bjerke fordi hun bl.a. svarte på debattinnlegg og kronikker – også på svært usaklige og injurierende innlegg, bl.a. fra Lars Toverud. Viggo konkluderte med at det trengs langt mer ressurser for å følge opp.

Konklusjon: Nyttig og greit møte. Viktig å være klar over rovdyrmotstanden innen ulike partier på Stortinget. Positive signaler om økt informasjon om rovdyrene. Utbytterikt å treffe representanter fra de øvrige organisasjonene.

Send stoff til tidsskriftet!

Det er planlagt fire utgaver av Tidsskriftet Våre Rovdyr i år. Til dette trenger vi mye godt stoff: reportasjer, artikler, intervjuer, rapporter, store og små nyheter, kommentarer m.m. Vi trenger også fotografier og tegninger, og er interessert i å presentere fotografier/kunstnere som arbeider innenfor vårt område.

Vi lover å gjøre vårt beste for at stoffet skal få en god presentasjon i bladet. For å lette redaksjonens arbeid, er det en fordel om stoffet leveres som e-post, eller at det gis melding på e-post om at saker er sendt i posten.

Tekst bør fortrinnsvis kunne leses av Microsoft Word. Bruker du et tekstbehandlingsprogram som du ikke er helt sikker på, kan du sannsynligvis lagre teksten som .rtf, ascii-tekst, .txt, ms-dos-tekst e.l. Du kan selvsagt også klippe og lime teksten rett inn i e-postprogrammet. Det samme gjelder om du vil sende teksten på diskett eller cd.

Ferdig skannede bilder kan sendes som .jpg i oppløsning ca. 150 dpi i den størrelsen du tenker deg bildene gjengitt i bladet (f.eks. en hel side ca. 21x30 cm). Vi vil satse på noen få fargesider – de fleste sidene blir i sort. Vi kan gjøre om fargebilder til sort-hvitt. Du kan selvsagt også sende bilder som kopier, negativer eller dias i posten. Vi lover å behandle innsendt materiale forsiktig, men kan ikke påta oss erstatningsansvar for tapt eller skadet materiell. Uerstattelige dias bør du få duplisert eller skannet på CD. Det er en fordel med en adressert og frankert konvolutt om du ønsker materiell i retur.

Neste nummer av tidsskriftet planlegges sendt til trykking i desember. Det er en fordel at stoffet sendes så raskt som mulig og senest et par uker før trykking.

Redaktørens adresse er:

Ottar Johansen,
Heståsen,
4827 Frolands Verk, tlf og fax
37038375
e-post: otjohan@online.no
<http://home.online.no/~otjohan/>

Jevn tilgang av nye medlemmer

Det er stadig et jevnt tilsig av nye medlemmer til Foreningen Våre Rovdyr. Hver uke kommer det nyinnmeldinger, forteller sekretær Yngve Kvebæk, som har ansvaret for medlemsregisteret. Mange melder seg inn via våre nettsider, men det kommer også forespørsler og innmeldinger i posten og på foreningens automatiske telefonsvarer.

Vervekonkurransen fortsetter (se siste side), og vi oppfordrer så mange som mulig til å forsøke seg som medlemsververe. Ta med deg tidsskriftet når du besøker venner og kjente, eller ferdes blant folk, fortell om foreningen, og be om å få tegne dem som medlemmer. Premien til de beste ververne er en gaupepeilingtur. Vervekonkurransen avsluttes med neste nummer av tidsskriftet.

For Foreningen Våre Rovdyr er det viktig å få mange medlemmer. Det gir direkte inntekter i form av medlemskontingent, og det gir også mulighet for økt offentlig støtte.

Abonnér på tidsskriftet

Det er også mulig å abonnere på Tidsskriftet Våre Rovdyr uten å være medlem av foreningen. Prisen på abonnement er den samme som medlemskontingenten, minimum kr. 150, så prismessig er dette tilbudet ikke spesielt gunstig. Men det kan være et alternativ for personer som ikke deler foreningens syn i ett og alt, men som likvel ønsker å holde seg orientert om rovdryrsaken.

Gi et abonnement på tidsskriftet i julepresang!

Et årsabonnement på tidsskriftet er en fin julepresang til alle naturinteresserte. Det koster det samme som medlemskap i Foreningen Våre Rovdyr, minimum kr. 150,-.

Artikkelen om "Rapport 30-skandalen" også på nettet

I forrige nummer av Våre Rovdyr ble den 13 år gamle "Rapport 30-saken" ofret ny oppmerksomhet. Under artikkeloverskriften "Ny runde med "Rapport 30-skandalen" på s. 20–25 gikk jeg gjennom en del av det tidligere hendelsesforløpet samt at jeg summerte opp hvordan norsk presse – med Nationen og Østlendingen i spissen – utnyttet denne affæren våren 2000 i sin planmessige hets mot ulven.

I slutten av august ble denne artikkelen lagt ut på Foreningen Våre Rovdyrs internetsider (<http://www.fvr.no/nyheter/rapport30-all.html>). Som et supplement overfor leserne ble et sammendrag inkludert i innledningen. Dette ble gjort for å gi bl.a. nye lesere et innblikk i hvorfor foreningen engasjerte seg så sterkt i denne saken for 12–13 år siden – ikke minst i tilknytning til ulvens høyst dramatiske bestandssituasjon på den tiden. Sammendraget har følgende ordlyd:

"Rapport 30-skandalen" dreide seg i korthet om at deler av boken "Ulven", forfattet av russeren Michail Pavlov og utgitt i 1982, ble oversatt til norsk og deretter offentliggjort i 1987 av Direktoratet for naturforvaltning i en arbeidsrapportserie fra et norsk rovviltprosjekt – Rovviltprosjektet – som var avsluttet to år tidligere! Publiseringsnummeret i arbeidsrapportserien var nr. 30 – derav navnet "Rapport 30-saken" eller "Rapport 30-skandalen".

Offentliggjøringen av rapporten fant sted uten at Rovviltprosjektets styre var orientert. Etter kritikk fra både miljøorganisasjoner og fagbiologer stanset Miljøverndepartementet den videre distribusjon av denne rapporten, som hadde tittelen "Ulvers næringssøk og mennesket". Årsaken var at innholdet ikke hadde noe i en vitenskapelig rapportserie å gjøre.

Det meste dreide seg om udokumenterte historier fra deler av Sovjetunionen i krigsårene 1940–45. Norske miljømyndigheter kunne følgelig ikke stå ansvarlige for et innhold som var ubrukelig som vitenskapelig grunnlagsmateriale. På dette tidspunktet var ulven på utryddelsesrand i både Norge og Sverige. Samtidig fant det sted en rekke innspill og strategiske tiltak i forvaltningssammenheng som helt klart viste at ulike interessegrupper i samfunnet ønsket å kvitte seg med denne arten i norsk fauna.

Den eneste ynglende ulvetippen i Skandinavia ble ulovlig skutt sommeren 1985, og det var ingen reproduksjon i denne lille forekomsten i grensetraktene på Finnskogen i 1986. Sommeren 1987 var det fortsatt uklart om det hadde blitt en ny pardannelse i Finnskogen-gruppen, og i naturvernkreiser var man sterkt bekymret for hvorvidt arten i det hele tatt ville klare å overleve i Skandinavia. Det var med andre ord lite som skulle til av ulvehets og andre negative faktorer for at konsekvensene for ulvestammen kunne bli katastrofale.

Da man i en slik dramatisk situasjon attpå til opplevet at det nettopp var den fagetaten som hadde hovedansvaret for å sikre ulvens overlevelse i vårt land som sørget for offentliggjøringen av den russiske ulverapporten, var det ikke underlig at det ble sterke reaksjoner fra bl.a. naturvernensiden. At den skandinaviske ulven overlevde gjennom siste halvdel av 1980-tallet var ikke på grunn av, men til tross for norske myndigheters behandling av arten i denne perioden.

I nettutgaven av artikkelen er det dessuten foretatt et par småjusteringer i teksten. Dette har sammenheng med at et par detaljopplysninger ikke var helt korrekte i papirutgaven. Direktoratet for vilt og ferskvannsfisk skiftet navn til Direktoratet for naturforvaltning i 1985 – jfr. opplysningene på s. 20 i Våre Rovdyr 2–00. Under kapitlet "Møter med de sovjetiske ulveforskerne" står det nederst på s. 22 at de fem sovjetiske ulveforskerne var på befaringsferd i Hedmark og Värmland før de dro til konferansen i Trondheim i september 1989. Skogbruksmuseet på Elverum var stedet der Østlendingen-journalisten Rolf Arne Moen møtte gjestene fra Sovjet, men denne sammenkomsten fant sted etter Trondheim-konferansen og inkluderte ikke Baskin.

Det var således kun fire av de sovjetiske ulveforskerne som fikk knivgave. Under dagsutflukten til bjørneområdene i grensetraktene og Ålvdalen i Sverige under ledelse av Petter Wabakken deltok kun Danilov og Zheleznov – mens de to andre oppholdt seg i Elverum. Jeg hadde samtaler med både Moen og Wabakken før artikkelen gikk i trykken i sommer, men dessverre var det enkelte opplysninger som ikke falt riktig på plass.

Selv om de fleste vil oppfatte denne informasjonen som bagateller og uten betydning for sammenhengen i artikkelen ønsker jeg allikevel at disse detaljene skal på plass. Rett skal være rett!

For de som har tilgang på internett kan man i den utlagte artikkelen klikke seg inn på både de tre rapportersidene og fotografiene for å få fram større presentasjoner. Sistnevnte er dessuten presentert i farger.

Foreningen Våre Rovdyr

Postboks 195, 2151 Årnes

Internett: <http://www.fvr.no/> Telefon: 63909356

FORENINGEN VÅRE ROVDYR arbeider for å spre fakta om rovpattedyr og rovfugler, og for at disse artene skal leve i livskraftige bestander og forvaltes etter norsk lov og internasjonale avtaler.

Medlemskontingent	min. kr. 150
Familemedlem	min. kr. 250
Abonnement	min. kr. 150
Juniormedlem (under 18 år)	min. kr. 75
Bedrift	min. kr. 1000
Postgiro	0533.02.79232

Leder
Berit Lind, Sophus Aars vei 27, 0588 Oslo, priv. 22 22 97 19 mob. 97 54 93 03

Sekretær
Yngve Kvebæk, Maridalsveien 225c, 0467 Oslo, priv. 22 95 08 66, arb. 23 18 56 07 mob. 91 54 41 91

Kasserer
Hanne Christensen, Sandåsveien 13 A, 0956 Oslo, priv. 22 25 48 07 mob. 41 55 88 06

Redaktør:
Ottar Johansen, Heståsen, 4827 Fr. Verk, priv. 37 03 83 75, arb. 37 03 83 75, mob. 92 99 23 83

Styremedlemmer
Geir Sjøli, Sjøli, 2164 Skogbygda, priv. 63 90 85 35, mob. 90 77 41 34
Morten Bilet c/o Osmo Måltrostveien 33 A, 1430 Ås, priv. 64 94 31 14, arb. 22 90 20 00, mob. 93 04 71 78
Arne Flor, Bergstien 18, 4842 Arendal, priv. 37 03 16 95, mob. 94 29 86 26

Vararepresentanter
Trond Aspelund, Ekebergdalen, 1912 Enebakk, priv. 64 92 62 43, arb. 66 80 58 58
Ellen Arnesen, Elgtråkket, 2016 Frogner, priv. 63 82 07 20, arb. 22 10 21 10
Stig Anderson, Fjæreveien 211, 4890 Grimstad, priv. 37 04 33 80, arb. 37 02 50 00, mob. 93 44 38 15
Erling Mømb, Østtagrenda, 2485 Rendalen, priv. 62 46 82 12, mob. 94 14 96 42

Informasjonsskulent
Viggo Ree, Pamperudbakken, 3530 Røyse, priv. 32 15 77 15, faks 32 15 78 22, mob. 94 41 22 30

Medietalsmann:
Morten Bilet, se over.

Regionleder Nord-Norge

Hans Gundersen, Vidrek, 8520 Ankenesstrand
priv. 76 95 96 55, arb. 76 92 34 00

Regionleder Sørlandet

Arne Flor,
se over

Lokalkontakter:

Øst-Finnmark

Hans Dransfeld
9930 Neiden
p 78 99 63 07

Vest-Finnmark

Tom Eirik Ness
Miljøemkontoret
9520 Kautokeino
a 78 48 58 00
p 78 48 50 37

Nord/Midt-Troms

Hans Prestbakmo
Trollbakken 6
9220 Moen
p/a 77 83 13 24

Sør-Troms

Ole Halvorsen
Straumen
9410 Borkenes
p 77 09 24 92

Hordaland

Rune Olav Vetås
Kolstibotn 54
5098 Bergen
p 55 27 04 93

Rogaland

Svein Efteland
Toreskogvn. 35
4060 Kleppe
p 51 42 62 47
a 51 42 11 07

Vest-Agder

Eivind Mauland
4653 Hægeland
a 38 02 22 65

Aust-Agder

Arne Flor
Bergstien 18
4842 Arendal
p 37 03 16 95
mobil 94 29 86 26

Vestfold

Helge Schjerve
Evjuveien 3
3647 Hvitvingfoss
p 32 76 82 74

Buskerud

Viggo Ree
Pamperudbakken
3530 Røyse
p 32 15 77 15
mobil 94 41 22 30
faks 32 15 78 22

Valdres

Svein Sørli
Vestringsbygda
2910 Aurdal
p 61 36 46 94

Land

Geir Høitomt
Rute 527
2870 Dokka
p 61 11 13 20

Ottadalen

Per Bådshaug
Boks 155
2686 Lom
p 61 21 14 18

Røros

Tom Johansen
Skjevdalen
7460 Røros
p 72 41 38 35

Nord-Østerdal

Hans J. Engan
2500 Tynset
p 62 48 04 40

Sør-Hedmark

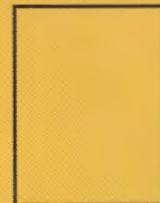
Ole J. Myhrvold
Hyttebakkstien 9
2200 Kongsvinger
p 62 81 52 22

Aurskog/Høland

Svein Evensen
Lille Husebyvei 9
0379 Oslo
p/a 22 52 05 68

Halden-området

Johnny Eriksen
Frøyasvei 37
1782 Halden
p 69 18 71 10
mobil 94 31 65 99
a 69 30 32 00

Til
**Foreningen
Våre Rovdyr,**
Postboks 195,
2151 Årnes

Verv medlemmer!

Foreningen Våre Rovdyr trenger flere medlemmer for å arbeide effektivt for bevaring av Norges rovdyrbestander. Bruk tidsskriftet til å verve nye medlemmer. Bestill vår informasjonsbrosjyre.

VERVEPREMIE: De tre beste ververe får gaupepeilingtur. De ti neste får gaupe- eller bjørnebarnebok

JEG HAR VERVET FØLGENDE NYE MEDLEMMER:

Navn:

Navn:

Adresse:

Adresse:

Postnr. /sted:

Postnr. /sted:

Telefon: e-post:

Telefon: e-post:

Navn:

Navn:

Adresse:

Adresse:

Postnr. /sted:

Postnr. /sted:

Telefon: e-post:

Telefon: e-post:

Medlemmene er vervet av:

Navn:

Adresse:

Postnr. /sted:

Telefon: e-post: